

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

Evidenčné číslo: 101002/B/2021/36122163469906180

**VPLYV EKONOMICKÉHO BLAHOBYTU
NA MIERU KRIMINALITY V PODMIENKACH
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Bakalárska práca

2021

Adam Solčanský

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

**VPLYV EKONOMICKÉHO BLAHOBYTU
NA MIERU KRIMINALITY V PODMIENKACH
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Bakalárska práca

Študijný program: Ekológia a právo

Študijný odbor: NÁRODNÉ HOSPODÁRSTVO
PRÁVO

Školiace pracovisko: Katedra hospodárskej politiky
Národohospodárska fakulta

Vedúci bakalárskej práce: Ing. Richard Kališ, PhD.

Bratislava, 2021

Adam Solčanský

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že túto bakalársku prácu som vypracoval samostnane, pod vedením vedúceho bakalárskej práce a všetku použitú literatúru uvádzam v zozname použitej literatúry.

V Bratislave, dňa 01.05.2021

.....

Podpis

Pod'akovanie

Veľmi rád by som sa na tomto mieste poďakoval môjmu vedúcemu bakalárskej práce, Ing. Richardovi Kališovi, PhD. z Katedry hospodárskej politiky, za trpezlivosť, dôsledné a zodpovedné vedenie, ale najmä za ochotu viesť, a pomáhať pri spracovaní tejto práce.

Abstrakt

SOLČANSKÝ, Adam: Vplyv ekonomického blahobytu na mieru kriminality v podmienkach Slovenskej republiky. [Bakalárska práca]. Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta. Katedra ekonomickej teórie. Štúdijný odbor: Ekonómia a právo. Školiteľ: Ing. Richard Kališ, PhD. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2021. s. 40

Cieľom bakalárskej práce je teoretické vymedzenie kriminologickej problematiky a následné porovnanie s makroekonomickými ukazovateľmi. Porovnáva najmä tempo rastu HDP, mieru inflácie, priemerné mesačné mzdy a mieru evidovanej nezamestnanosti s celkovou mierou trestnej činnosti a s jednotlivými druhmi trestnej činnosti. Vychádza sa z predpokladu, že ekonomický cyklus priamo vplyva na počet trestných činov. V priebehu 21. storočia prešla Slovenská republika významnými historickými momentmi, ktoré mali ekonomický a sociálny dopad na spoločnosť. V prvej kapitole vysvetľuje všeobecné teoretické poznatky z kriminológie. Následne v ďalších podkapitolách skúma historický vývoj trestnej činnosti na Slovensku. V druhej kapitole je vymedzená metodika použitá v bakalárskej práci. V tretej kapitole je objasnený primárny cieľ, spolu s ďalšími čiastkovými cieľmi práce. V štvrtej kapitole sú vymedzené v teoretickej rovine vymedzené poznatky z ekonomickej teórie, ktoré sú v ďalších podkapitolách porovnávané so štatistikami kriminality, pričom sa dbá na skúmanie korelácie dvoch javov.

Kľúčové slová: Kriminalita, kriminológia, ekonomický blahobyt, inflácia, priemerná mzda, nezamestnanosť

Abstract

SOLČANSKÝ, Adam: The impact of Economic Welfare on Crime rate in Slovak Republic. [Bachelor thesis]. University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy. Department of Economic Theory. Study programme: Economy and Law. Supervisor: Ing. Richard Kališ, PhD. Bratislava: University of Economics in Bratislava, 2021. p. 40

The aim of the bachelor thesis is a theoretical definition of criminological issues and subsequent comparison with macroeconomic indicators. In particular, it compares the GDP growth rate, the inflation rate, the average monthly wage and the registered unemployment rate with the overall crime rate and individual types of criminal activities. It is based on the assumption that the economic cycle directly affects the number of crimes. During the 21st century, the Slovak republic went through many important historical moments that had an economic and social impact on society. The first chapter explains general theoretical knowledge of criminology. Subsequently, in other subchapters, it examines the historical development of crime in Slovakia. The second chapter states the methodology used in this bachelor thesis. The third chapter describes primary objective together with secondary objectives of the thesis. The fourth chapter defines the theoretical knowledge from economic theory, which is in the following subchapters compared with criminal statistics while paying attention to examine the correlation of two phenomena.

Key words: Crime rate, Criminology, Economic Welfare, Inflation, Average Wage, Unemployment

Obsah

ÚVOD.....	8
1. SÚČASNÉ KRIMINOLOGICKÉ PRÍSTUPY	10
1.1 KRIMINOLOGICKÉ SMERY	11
1.1.1 Biologický kriminologický smer	11
1.1.2 Psychologický kriminologický smer	11
1.1.3 Sociologický kriminologický smer	12
2. CIEĽ PRÁCE	14
3. METODIKA PRÁCE	15
4. VÝSLEDKY PRÁCE.....	16
4.1 HISTORICKÝ VÝVOJ KRIMINALITY	17
4.1.1 Násilná trestná činnosť	18
4.1.2 Majetková trestná činnosť	20
4.1.3 Hospodárska trestná činnosť	21
4.1.4 Mravnostná a drogová trestná činnosť	23
4.2 EKONOMICKÉ UKAZOVATELE A ICH VÝVOJ V ČASE.....	26
4.2.1 Historický vývoj ekonomiky na Slovensku	26
4.3 KORELAČNÁ ANALÝZA KRIMINALITY A MAKROEKONOMICKÝCH UKAZOVATEĽOV	28
4.3.1 Tempo rastu HDP a kriminalita	28
4.3.2 Inflácia, cena práce a kriminalita	32
4.3.3 Nezamestnanosť a jej vplyv na mieru kriminality.....	35
ZÁVER.....	37

Úvod

Spracovaním témy vplyvu ekonomického blahobytu na mieru kriminality v podmienkach Slovenskej republiky máme možnosť preskúmať koreláciu medzi ekonomickými ukazovateľmi a jednotlivými druhmi kriminality. Dovoľme si tvrdiť, že Slovenská republika predstavuje dokonalý subjekt takéhoto skúmania, keďže za sledované obdobie prešla mnohými významnými historickými udalosťami, ktoré priamo aj nepriamo ovplyvnili sociologický i ekonomický vývoj krajiny. Pokiaľ by sa podarilo dokázať vysokú mieru korelácie medzi ekonomickým blahobytom a mierou kriminality, bolo by možné citlivejšie pristupovať k otázkam kriminologických predikcii i rozpočtového plánovania, napríklad pri ozbrojených a bezpečnostných zločkách štátu.

Pri teoretickom vymedzení predmetu skúmania kriminológie, zistujeme, že pri tvorbe kriminologických predikcii je možné pracovať aj s ekonomickými ukazovateľmi. Na základe odborných publikácií môžeme povedať, že vo svete platia dva predpoklady: kriminalita ovplyvňuje ekonomický rast¹ a naopak, ekonomický cyklus ovplyvňuje mieru kriminality.² Význam sociologických a psychologických faktorov pri skúmaní a predikovaní miery kriminality je nesporný, no učebné texty kriminológie síce pracujú s predpokladom vplyvu stavu ekonomiky na mieru kriminality, no konkrétnejšie sa mu nevenujú. Kriminologické predikcie tak pracujú s ekonomickým a sociálnym vývojom ako faktorom, ktorý síce ovplyvňuje niektoré druhy trestnej činnosti, avšak neberú ohľad na minulý vývoj a potvrdenie vplyvu jednotlivých faktorov na mieru trestnej činnosti v krajine.

Cieľom bakalárskej práce je posúdiť vzťah medzi ukazovateľmi ekonomického blahobytu, najmä hrubý domáci produkt, inflácia, priemerná mzda a nezamestnanosť s mierou celkovej kriminality a s mierami jednotlivých druhov trestnej činnosti. Teoretický základ pre skúmanie korelácie medzi ekonomickým blahobytom a kriminalitou, tvorili najmä učebné texty kriminológie. V prvej kapitole je teoreticky vymedzená problematika kriminality, jej druhy a smery skúmania kriminality. Jednotlivé podkapitoly vymedzujú smery skúmania kriminológie a následne sa na základe štatistických údajov tieto teoretické znalosti tieto teoretické znalosti aplikujú pri historickom vývoji kriminality v Slovenskej republike od roku 2001 až do

¹ Detotto, C. and Otranto, E. Does Crime Affect Economic Growth?. [elektronický zdroj] *Kyklos*, 2010. s. 63. [cit. 29.4.2021] 330-345.

² Laspa, C. Do the economic factors affect criminality? Evidence from Greece, 1991–2010 [elektronický zdroj]. *Eur J Law Econ*, 2015. s. 39. [cit. 28.4.2021] 107–118.

roku 2020. Následne v štvrtej kapitole a v jednotlivých podkapitolách je vymedzený teoretický základ jednotlivých makroekonomických ukazovateľov, ich historický vývoj a korelácia s jednotlivými štatistikami trestnej činnosti. Porovnanie týchto údajov bolo nevyhnutné pre zodpovedanie otázky, či sa ekonomický cyklus prejavuje aj na kriminálnych štatistikách, prípadne, aký vývoj možno očakávať v jednotlivých fázach ekonomického cyklu. Potvrdenie vzťahu akcia-reakcia medzi ekonomickými ukazovateľmi a mierou kriminality, by mohlo výrazne prispieť k predikovaní vývoja kriminality v krajine, ak by sa brali do úvahy predpovede vývoja ekonomiky.

1. Súčasné kriminologické prístupy

Predmetom skúmania kriminológie, je empirické skúmanie kriminality ako spoločenského fenoménu. Kriminalita ako spoločenský fenomén môže byť chápaná ako hromadný sociálnoprávny fenomén, pri právnom poňatí, alebo pri sociologizujúcom poňatí ako sociálnopatologický fenomén. Nevýhodou právneho poňatia je, že chápe kriminalitu len v rozmedzí práva ako protispoločenské konanie vymedzené zákonom, konkrétne Trestný zákon v znení neskorších predpisov č. 300/2005 Z.z. V praxi to znamená, že konanie osoby, ktoré je obsiahnuté a sankcionovateľné v tomto zákone chápe kriminalitu ako celok a teda sa hlbšie nezaoberá jej príčinami a dôsledkami.

Sociologizujúce poňatie kriminality chápe kriminalitu ako protispoločenský jav, alebo súbor protispoločenských činností obsiahnutých v Trestnom zákone a zaoberá sa jej stavom, úrovňou, štruktúrou, dynamikou, fenomenológiou, etiológiou, páchatel'mi, obeťami a jej kontrolou. Práve tieto kriminologické ukazovatele načrtávajú psychologický a sociologický pohľad na kriminalitu v spoločnosti. Kriminológia, na rozdiel od kriminalistiky, ktorá sa zaoberá len *modus operandi* trestných činov, sa pozerá na kriminalitu ako súbor trestných činov na určitom území s právnymi a sociálnopatologickými aspektami.³

Ako sa spomína v Prognóze vývoja kriminálnej scény Slovenskej republiky, kulmináciu kriminálneho násillia sme mohli očakávať v rokoch 2003 až 2004, ak by sa podarilo zlepšovať, alebo aspoň stabilizovať ekonomické a sociálne pomery v krajine. To sa však netýka len násillnej trestnej činnosti. Rovnaký predpoklad sa zmieňuje aj pri hospodárskej kriminalite, kde sa stabilizácia pomerov rozširuje aj na legislatívnu a politickú oblasť. Sociálno-ekonomické pomery majú v tomto prípade vplyv aj na očakávaný nárast drogovej trestnej činnosti.⁴

³ Polák, P – Tittlová, M. Kompendium kriminológie, 1. vyd., Bratislava: Wolters Kluwer, 2018. 88 s. ISBN 9788081688478

⁴ Holc, K., Chalka R. Prognóza vývoja kriminálnej scény Slovenskej republiky [elektronický zdroj]. Bratislava: SAV. s. 23. [cit. 1.5.2021]

1.1 Kriminologické smery

Medzi kriminologické smery, alebo teórie zločinnosti môžeme zaradiť biologický kriminologický smer, psychologický kriminologický smer a sociologický kriminologický smer.

1.1.1 Biologický kriminologický smer

Kriminálno-biologické teórie vychádzajú pri zdôvodňovaní kriminality z vnútorných činiteľov páchatel'a, teda neprihliadajú na exogénne faktory pôsobiace na osobnosť páchatel'a trestnej činnosti.

Nevýhodou chápania biologického smeru je najmä opustenie zásady *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*, čiže zásady „žaden trestný čin bez zákona, žaden trest bez zákona,“ a stali sa tak stavebným kameňom pre rasistické teórie, ktoré boli zneužívané aj v časoch fašistických a nacistických režimov, no sú aktuálne aj v súčasnosti. Ide o súbor psychologických anomálií podľa C. Lombrosa, ktorý opísal, že každý človek sa rodí ako zločinec, ale iba tí, u ktorých sa uvedené anomálie neprejavia vo vonkajšej podobe, sa stanú „poriadnymi ľuďmi.“ Neskôr bol uznaný aj vplyv činiteľov vonkajšieho prostredia a následne bolo rozlíšené medzi rodených zločincov, duševne chorých zločincov a osoby náchylné na trestnú činnosť.

1.1.2 Psychologický kriminologický smer

Kriminálno-psychologické teórie sa pri zdôvodňovaní páchania trestnej činnosti orientujú na osobu páchatel'a, jeho psychickú konštrukciu a akceptujú aj exogénne vplyvy, čiže vplyvy prostredia na páchatel'a. Pri tomto smere sa prvýkrát skúma aj vzťah medzi páchatel'om a obeťou.

Psychologické teórie pracujú s inteligenciou páchatel'ov, psychoanalytikou a podmieneným správaním páchatel'ov. Pri skúmaní sa vychádza teda z intelligenčného kvocientu (IQ) páchatel'a, ktorým sa určovala oligofrénia, čiže stupeň slabomyseľnosti. Tá má zásadný vplyv na páchatel'ovo uvedomenie si dôsledkov svojho konania. Výsledné hodnoty rozlišujú ľahký stupeň slabomyseľnosti, IQ do 69, stredný stupeň slabomyseľnosti, IQ do 51 a ťažký stupeň slabomyseľnosti, IQ do 35. Psychoanalytiku osobnosti páchatel'a podrobne vymedzil S. Freud, ktorý rozlišoval medzi pojmami Id, čiže nevedomé inštinkty s ktorými sa

páchateľ rodí, Ego, vedomie človeka, ktoré vedie určitý „boj“ s inštinkami a Super ego, ktoré sa snaží zosúladiť inštinky a ego. Ľudské inštinky majú byť pritom zamerané asociálne. Schopnosť kontrolovať a zosúladiť tieto inštinky s egom, ktoré človek nadobúda, je rozhodujúce pre vznik relevantného kriminálneho správania.

Ďalší vplyv na vývoj kriminálneho správania u jednotlivca má aj podmienené správanie, čiže možná dedičnosť určitých psychických ochorení, ktoré tvoria akúsi predlohu pre vznik kriminálneho správania u potenciálneho páchatel'a a sociálno-psychologické aspekty. Tie znázorňujú učenie sa spoločenských pravidiel, prípadne napodobňovanie konania iných osôb, napríklad v skupine. V tomto prípade ide o kriminalitu spôsobenú napodobňovaním. Veľkým vplyvom pri sociálno-psychologickej teórii má najmä to, či je osoba za určitý druh správania odmenená, alebo potrestaná. No i pri potrestaní sa môžeme stretnúť s osobnosťou, ktorá si neuvedomuje dôsledky svojho správania ani po potrestaní a následne svoje konanie opakuje. Takéto konanie nazývame recidíva a je páchané páchatel'om, recidivistom.⁵

1.1.3 Sociologický kriminologický smer

Kriminálno-sociologické teórie sú reakciou na názory kriminálno-biologického smeru, ktorý neprihľadia na vonkajšie činitele vplyvajúce na zdôvodňovanie kriminality. Sociologický kriminologický smer pracuje s rôznymi faktormi prostredia. Tu sa stretávame s del'bou zločinov na zločiny duševne chorých, zločiny zločincov rodených, zločiny zo zvyku, zločiny z vášne a zločiny príležitostné.

Francúzsky lekár A. Lacassagne bol preslávený teóriou, podľa ktorej živným podhubím nebezpečného správania pre spoločnosť je prostredie. E. Ferri zase rozdelil faktory vplyvajúce na vznik zločinného správania na antropologické, kam zaraďujeme vek, pohlavie a psychické činitele, faktory fyzické, čiže podnebie, zemepisná poloha a spoločenské faktory.

Pri porovnávaní ekonomického blahobytu s mierou kriminality v podmienkach Slovenskej republiky, sa zameriavame na dve teórie sociologicko-kriminologického smeru. Prvou je teória anómie, v ktorej sa R. K. Merton opieral o taký stav v spoločnosti, v ktorom prestali fungovať akékoľvek regulačné mechanizmy a predtým uplatňované poriadky. Typickým prostredím spoločnosti v anómii je dezorganizácia a chaos. Takéto prostredie napomáha a uľahčuje kriminálnemu správaniu, ktoré sa objavuje najmä u chudobnejších

⁵ Polák, P – Tittlová, M. Kompendium kriminológie, 1. vyd., Bratislava: Wolters Kluwer, 2018. 88 s. ISBN 9788081688478

vrstiev, pretože sú náchylnejšie na rozpor medzi reálnymi možnosťami a obrazom z úspešného života.

Opakom teórie anómie je teória zločinnosti z blahobytu, kedy vedecko-technologická revolúcia uskutočnila také zmeny v spoločnosti, ktoré búrajú rodinné vzťahy, tradičné hodnoty, narúšajú náboženskú orientáciu a v dôsledku takéhoto procesu sa človek odcudzuje. Vysoká zločinnosť sa v tejto teórii zdôvodnila zvyšovaním sa životnej úrovne, teda rastom blahobytu.⁶

⁶ Polák, P – Tittlová, M. Kompendium kriminológie, 1. vyd., Bratislava: Wolters Kluwer, 2018. 88 s. ISBN 9788081688478

2. Cieľ práce

Primárnym cieľom práce je pozorovanie a porovnanie a miery kriminality v Slovenskej republike a jednotlivých kategórii trestnej činnosti s ekonomickými ukazovateľmi, a to najmä: HDP a tempo rastu HDP, miera evidovanej nezamestnanosti, miera inflácie CPI a priemerná mesačná mzda. Dané porovnanie zachytáva vývoj jednotlivých premenných v čase, konkrétne od roku 2001 do roku 2020. V tomto čase období Slovenská republika prešla viacerými významnými udalosťami, ktoré zmenili ekonomicko-sociálnu situáciu obyvateľstva a to najmä: vstup Slovenskej republiky do Európskej únie, vstup do Schengenského priestoru, finančná kríza v roku 2008 a v neposlednom rade pandémie ochorenia COVID-19. Dané udalosti mali vplyv na výkonnosť ekonomiky v krajine, čo zásadne ovplyvňuje sociálnu situáciu obyvateľstva, ale zároveň vytvára priestor pre politické, či legislatívne zmeny, ktoré majú zásadný vplyv na poňatie a riešenie kriminálnej problematiky.

Sekundárnym cieľom, ktorý sa odvíja od porovnania miery kriminality s ekonomickými ukazovateľmi, je korelačná analýza ekonomických ukazovateľov a miery kriminality, ktorá doplní výsledky vychádzajúce z porovnania výkonnosti ekonomiky a trestnej činnosti.

Pre správne naplnenie cieľov práce je potrebné zobrazit' a interpretovať časový vývoj jednotlivých ekonomických ukazovateľov a taktiež jednotlivých kategórii trestnej činnosti. Teoretické poznatky vymedzené v prvej kapitole budú aplikované pri skúmaní korelácie tak, aby sa zabezpečila správna interpretácia zobrazeného vývoja.

3. Metodika práce

Na skúmanie kriminality ako celku sa využívajú najmä štatistické metódy skúmania kriminality. Prenikanie metód štatistiky do bežného života malo v raných časoch veľký vplyv na skúmanie príčin protispoločenského správania. Podľa etiketizačnej teórie kriminality však kriminalita, ako spoločenský jav neexistuje a je len konštruktom štátu, ktorý určité druhy správania zakazuje. Štatistické výskumy, pri ktorých sa A. M. Guerry zameriaval na vek, pohlavie a príčiny kriminality, ukázali, že najviac majetkovej trestnej činnosti sa vyskytovalo v bohatších oblastiach Francúzska, čo znázorňovalo nerovnomerné rozdelenie bohatstva.

Dnes sa na štúdium kriminality využívajú najmä štatistické ukazovatele, ktoré v podmienkach Slovenskej republiky spracováva Policajný zbor Slovenskej republiky a Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. Tieto štatistické merania pracujú s celkovým počtom trestných činov, ich objasnenosťou, trestnou činnosťou na obyvateľa a jednotlivými druhmi trestnej činnosti. Medzi takéto druhy zaraďujeme násilnú kriminalitu, majetkovú kriminalitu, hospodársku kriminalitu, korupciu, mravnostnú kriminalitu, drogovú kriminalitu a organizovanú kriminalitu.

Na základe vedeckých poznatkov a meraní, sa môže určiť očakávaný vývoj miery kriminality na určitej oblasti. Takéto kriminologické prognózovanie je kľúčovou vednou disciplínou, ktorá v praxi nachádza využitie najmä pri vypracovávaní stratégie v oblasti prevencie kriminality, strednodobom a dlhodobom plánovaní, pri tvorbe bezpečnostných doktrín, a pri rekonštrukcii Trestného zákona, či trestnej justície. Kriminologické prognózovanie pracuje s ekonomickým, sociálnym, politickým a aj legislatívnym prostredím krajiny, pričom predpokladá stabilizáciu, rast, alebo pokles daných pomerov.⁷ V tomto prípade sa v práci zvolil opačný prístup, ako sa používa pri kriminologickom prognózovaní a to taký, kedy sa porovnáva vplyv ekonomických, ale aj sociálnych faktorov na mieru kriminality.

⁷ Holc, K., Chalka R. Prognóza vývoja kriminálnej scény Slovenskej republiky [elektronický zdroj]. Bratislava: SAV. s. 23. [cit. 1.5.2021]

4. Výsledky práce

Kriminálne štatistiky zachytávajú historický vývoj trestnej činnosti v priebehu rokov, pričom trestnú činnosť delia do nasledovných kategórií:

- Násilná trestná činnosť
- Majetková trestná činnosť
- Hospodárska trestná činnosť
- Mravnostná trestná činnosť
- Drogová trestná činnosť

Tieto štatistiky ďalej zobrazujú pomer vplyvu alkoholu, či iných omamných a psychotropných látok na kategóriu trestnej činnosti, pomer objasnenosti trestnej činnosti v kategórii a pomer mladistvých či maloletých páchatel'ov. Je potrebné podotknúť, že žiaden z daných pomerov nebol braný do úvahy pri skúmaní korelačných vzťahov medzi ekonomickými ukazovateľmi a mierou kriminality.

4.1 Historický vývoj kriminality

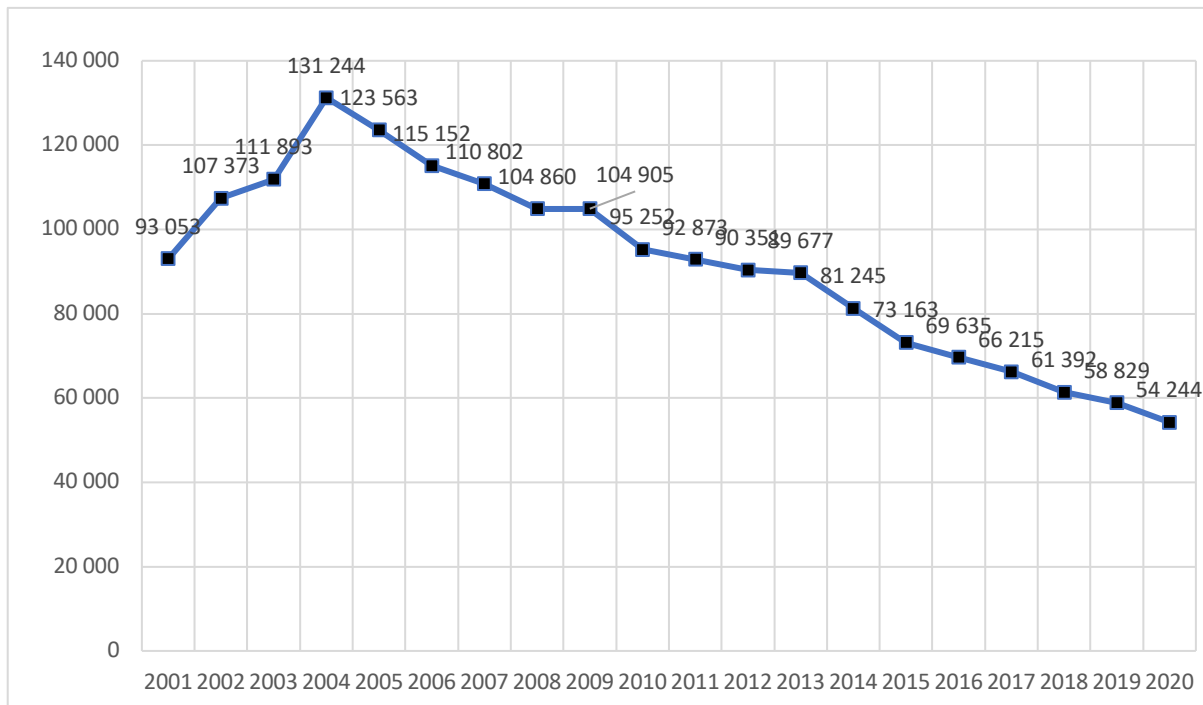
Vývoj celkovej miery kriminality mal v prvých desiatich rokoch existencie samostatnej Slovenskej republiky kolísavú tendenciu. Aj napriek tomu, najviac trestných činov za históriu Slovenska je evidovaných v roku 1993, čiže v prvý rok samostatnosti a to presne 146 125 trestných činov. Druhým takýmto vysokým údajom bolo až 131 244 trestných činov spáchaných v roku 2004. Odvtedy má miera celkovej kriminality na Slovensku klesajúcu tendenciu.

Mieru kriminality odzrkadľujú mnohé historické udalosti, ktoré Slovenskú republiku za dobu jej existencie postihli. Kriminológmi najznámejšie obdobie je obdobie deväťdesiatych rokov 20. storočia, kedy sa v spoločnosti rozmáhala najmä organizovaná trestná činnosť. V tomto období, najmä teda obdobie okolo únosu syna bývalého prezidenta Slovenskej republiky Michala Kováča, Michala Kováča mladšieho, bola Polícia a orgány činné v trestnom konaní poznačené nedôverou zo strany verejnosti, manipulovateľnosťou a korupciou.⁸ Štatistiky kriminality z tohto obdobia nie sú voľne k dispozícii a ich hodnovernosť môže byť za daných okolností značne spochybniteľná a množstvo významných trestných činov bolo objavených a objasnených až v nasledujúcom storočí. Druhým významným míľnikom pri historickom vývoji kriminality na Slovensku je vstup Slovenskej republiky do Európskej únie a s ňou spojeného Schengenského priestoru v roku 2004. V tomto roku dosiahla miera kriminality svoj druhý vrchol v počte 131 244 trestných činov. Je potrebné uviesť, že kriminalita mala už od konca deväťdesiatych rokov stúpajúcu tendenciu. V tých časoch sa pohybovala tesne pod úrovňou 100 000 trestných činov. Poslednými takýmto míľníkmi, ktoré nastolili prudké spoločenské zmeny, bolo prijatie Eura za národnú menu Slovenskej republiky v roku 2009 a finančná kríza v roku 2008.

Graf vývoja celkovej kriminality zobrazuje stúpajúci vývoj celkovej miery kriminality na Slovensku začiatkom 21. storočia. Vrchol dosiahol vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie a Schengenského priestoru. Takýto vývoj mohol byť zapríčinený zvýšenou mierou migrácie. V nasledujúcich rokoch miera celkovej kriminality klesá, až na miernu stagnáciu v období finančnej krízy v rokoch 2008 a 2009.

⁸ Novotný, P. Divoké 90. roky: Keď Slovácki otriasli neobjasnené politické vraždy [elektronický zdroj]. Bratislava: Hospodárske noviny, 2017 [cit. 28.4.2021]

Graf 1: Stav celkovej kriminality

Zdroj: Ministerstvo vnútra Slovenskej Republiky, vlastné spracovanie

4.1.1 Násilná trestná činnosť

V širšom slova zmysle znamená násilná trestná činnosť porušenie právnych noriem spoločnosti, najmä teda Trestného zákona. Ide o trestné činy proti životu a zdraviu, mieru, ľudskosti a vojnové trestné činy. V užšom slova zmysle ide o porušenie konkrétnych právnych noriem obsiahnutých v Trestnom zákone, najmä trestné činy proti životu a zdraviu: úkladná vražda, vražda, vražda novonarodeného dieťaťa, zabitie, usmrtenie, ublíženie na zdraví. Tieto trestné činy sú vymedzené v prvej hlave osobitnej časti Trestného zákona. Z druhej hlavy osobitnej časti trestného zákona ide najmä o trestné činy lúpeže a z tretej hlavy osobitnej časti Trestného zákona ide o trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby.⁹

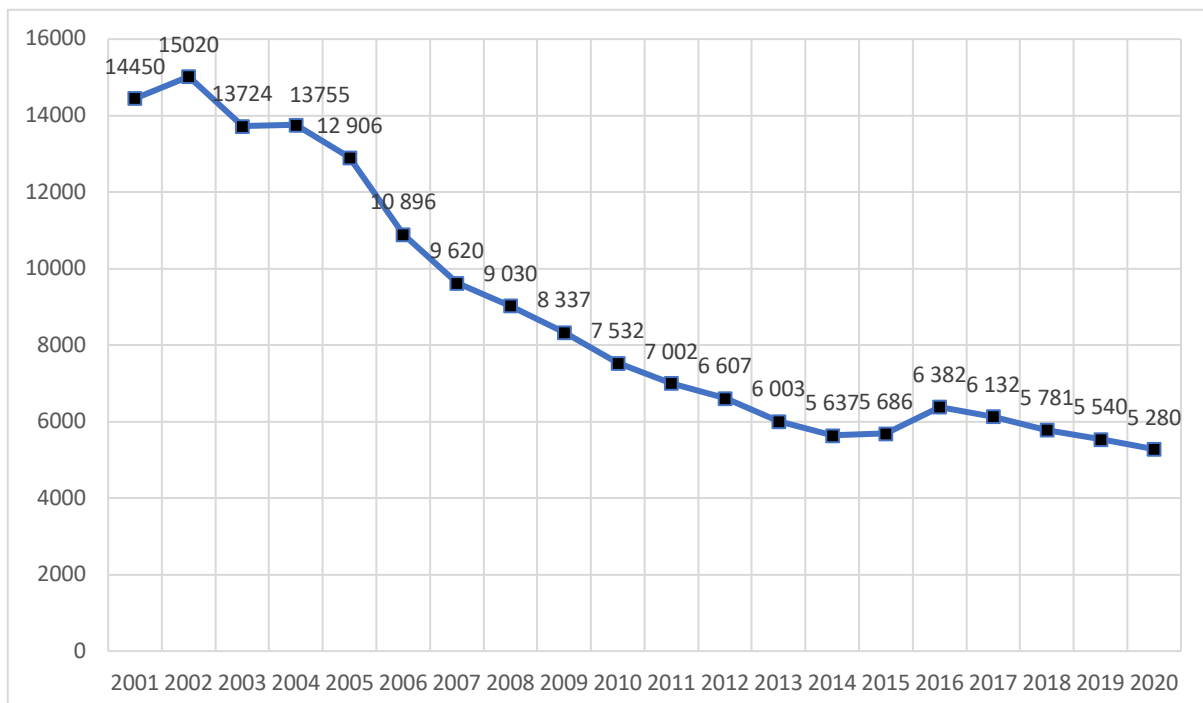
Násilnú činnosť od inej trestnej činnosti rozlišuje najmä vysoká miera agresie. Agresiou v tomto prípade rozumieme jednotku správania sa, reakciu na podnet, ktorú možno pomenovať ako útočnosť, násilnosť, deštrukcia. Má povahu zámerného konania, ktorej cieľom je ublížiť inému človeku. Práve pri násilnej činnosti má najväčší vplyv psychologický a biologický kriminologický smer, keďže najčastejšie ide o správanie jednotlivca bez vplyvu vonkajších činiteľov, činiteľov okolia. Agresivita, ako trvalá dispozícia správania sa jednotlivca, je

⁹ 300/2005. Trestný zákon, Z.z.

charakterovou črtou osoby, v tomto prípade páchatel'a. Je podmienená vrodenými, biologickými faktormi, ako najmä temperament, ale aj učením, hlavne sociálnym a imitačným. Druhým príkladom postoja páchatel'a je hostilita, čiže zameranosť osoby, ktorá je charakteristická nepriateľskosťou, negativizmom, zatrpknutosťou a odporom. Následne ide o statickú emóciu, hnev, alebo zúrivosť, teda cit vedúci k aktivácii správaniu jednotlivca.

Najzávažnejším trestným činom zo série násilnej trestnej činnosti sú vraždy. V praxi ide o málo frekventovaný jav v spoločnosti. V západoeurópskych krajinách sa vyskytujú 2 takéto prípady na 100 000 obyvateľov. Miera vražd v podmienkach Slovenskej republiky od roku 2003 klesá, priemerne na 75 až 85 prípadov ročne, čo je menej ako 2 prípady na 100 000 obyvateľov. Vraždy sú špecifické najmä osobnostnými črtami páchatel'a, kedy jeho osobnostná charakteristika je živnou pôdou pre vraždy so sexuálnym, alebo majetkovým motívom. Veľmi rozšírené sú vraždy zo žiarlivosti, alebo vraždy z afektu, prípadne krycie vraždy, ktorých cieľom je zakryť iný, často menej závažný trestný čin. Páchatel'mi sú zo štatistického hľadiska najmä muži, až 83%, s priemerným vekom 33 rokov. Pochádzajú z mnohohodných rodín a slabších sociálnych pomerov s nižšou vzdelanostnou úrovňou.

Graf 2: Stav násilnej kriminality

Zdroj: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, vlastné spracovanie

Graf vývoja násilnej trestnej činnosti zobrazuje klesajúcu tendenciu násilnej kriminality v podmienkach Slovenskej republiky. Mierny nárast bol zaznamenaný v roku 2002, ktorý bol

súčasne aj rokom s najvyšším počtom násilných trestných činov, 15 020 prípadov. Následný medziročný vývoj ukazuje prudký pokles, no opätovne aj stagnáciu medzi rokmi 2003 a 2004, čiže opäť v období vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie a Schengenského priestoru. Miera násilnej trestnej činnosti po tomto období dlhodobo klesala až do roku 2014, kedy zaznamenala dvojročný nárast s vrcholom až 6 382 násilných trestných činov.

4.1.2 Majetková trestná činnosť

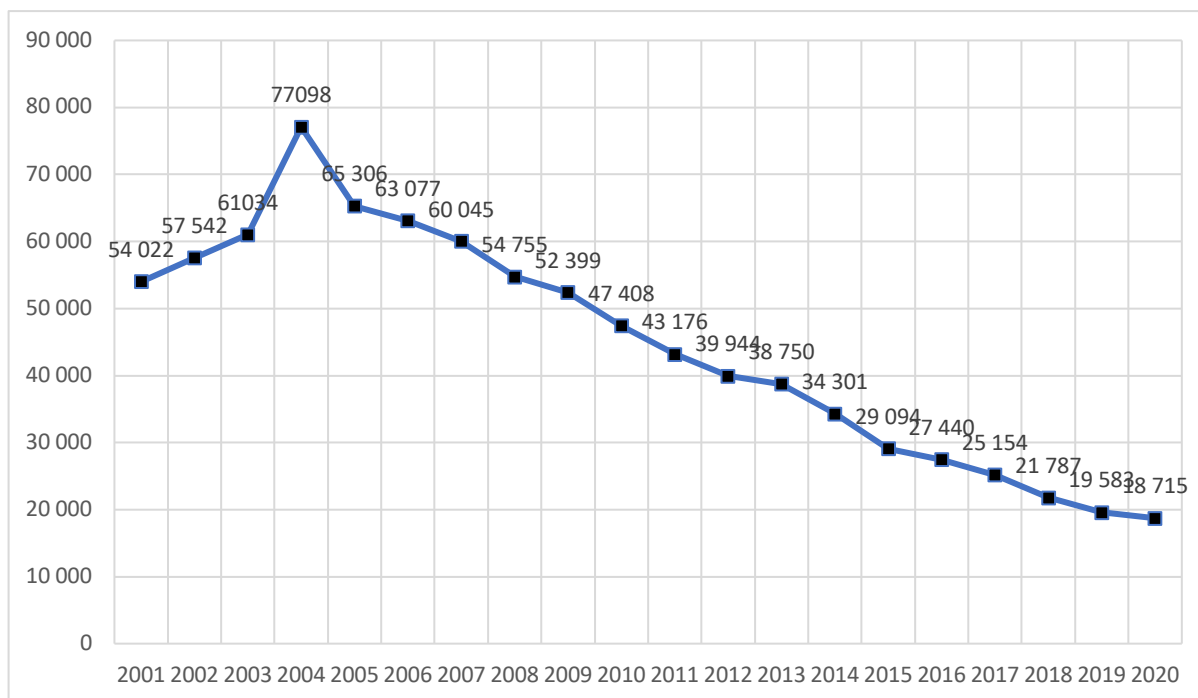
Majetková kriminalita zahŕňa trestné činy, ktorých podstatou je útok voči cudziemu majetku. Ide o krádeže, najmä krádeže obyčajné, krádeže vlámaním, motorových vozidiel a vecí z motorových vozidiel, vreckové krádeže, činy zamerané na poškodzovanie majetku, činy spočívajúce v podieľaní sa na trestnej činnosti iných osôb a počítačové trestné činy. V roku 1993 tvorila majetková trestná činnosť až 82% z celkového počtu trestných činov. Tento počet sa ustálil až na súčasných 40% z celkového počtu trestných činov.

Najdominantnejším trestným činom z kategórie majetkovej kriminality sú krádeže, tvoria až 60% z celkového počtu majetkových trestných činov. Ide najmä o krádeže vecí z motorových vozidiel, vlámání, krádeže motorových vozidiel a vreckové krádeže. Páchatelia sa zameriavajú najmä na hodnotné a likvidné predmety: hotovosť, platobné karty, šeky, doklady, šperky, elektroniku, starožitnosti a umelecké diela, zbrane.

Na mieru majetkovej trestnej činnosti majú najväčší dopad práve spoločenské a ekonomické zmeny, ale aj legislatívne vymedzenia skutkových podstát trestných činov majetkových a hospodárskych, ktoré odrážajú potreby trhovej ekonomiky. Zároveň prevláda aj špecifický vzťah k majetkovým hodnotám a neúcte k cudziemu majetku, vplyva aj ekonomická prosperita a podnikateľské aktivity.

Zachytený vývoj na grafe celkového stavu majetkovej kriminality znázorňuje spočiatku stúpajúcu tendenciu až do roku 2004, kedy majetková činnosť dosiahla svoj vrchol s počtom až 77 098 trestných činov. Najviac dynamickými trestnými činmi v tomto období boli práve krádeže vecí z motorových vozidiel, s medziročným rozdielom približne 4 000 trestných činov a vreckové krádeže, s medziročným rozdielom približne 2 500 trestných činov. Od roku 2004 má celkový stav majetkovej trestnej činnosti klesajúci charakter bez výraznej stagnácie.

Graf 3: Stav majetkovej kriminality

Zdroj: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, vlastné spracovanie

4.1.3 Hospodárska trestná činnosť

Hospodárska kriminalita naplňa skutkové podstaty trestných činov uvedených v piatej hlave osobitnej časti Trestného zákona, ako aj z vybraných trestných činov uvedených v štvrtej hlavy Trestného zákona.¹⁰ Tieto ustanovenia poskytujú ochranu záujmov štátu, právnických osôb a fyzických osôb v oblasti ekonomiky. Je charakteristická spoločnými menovateľmi, najmä tým, že páchatelmi sú osoby so špecifickým spoločenským, alebo ekonomickým postavením a vyznačujú sa vyšším stupňom inteligencie. Takáto trestná činnosť má vyšší stupeň latentnosti a sú ňou spôsobované škody väčšieho rozsahu.

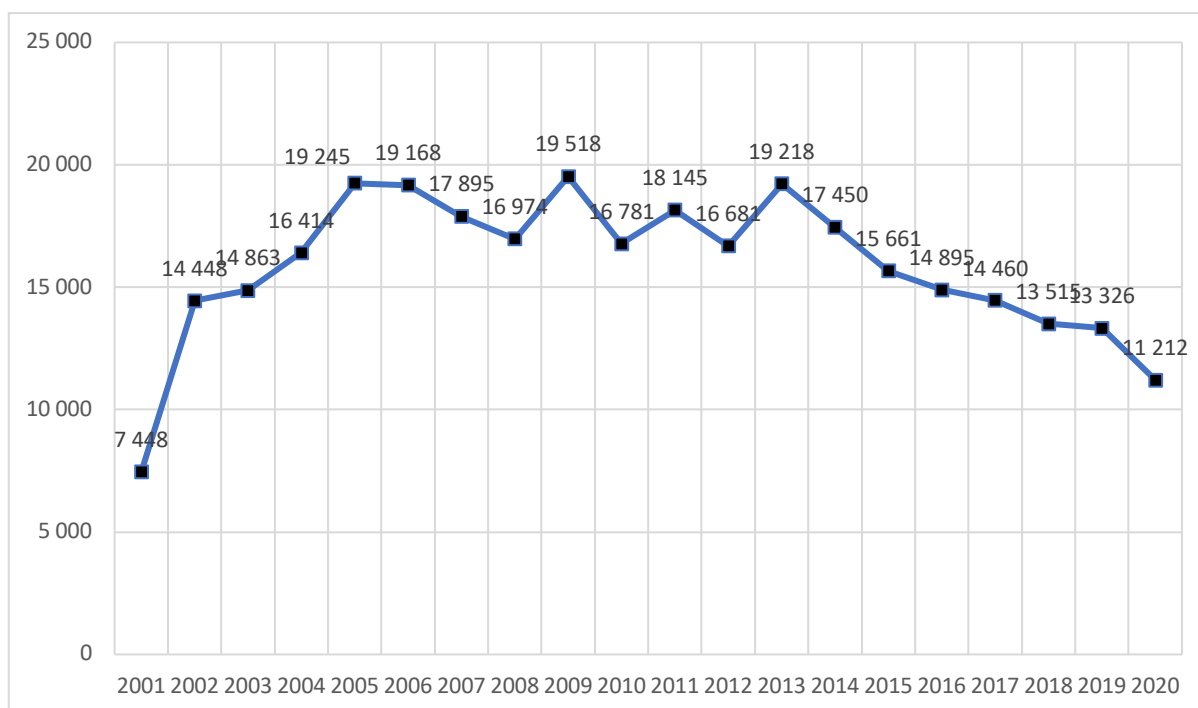
Pod hospodárskou trestnou činnosťou sa rozumejú najmä trestné činy ohrozujúce trhovú ekonomiku, trestné činy proti hospodárskej disciplíne, trestné činy proti mene a trestné činy daňové, trestné činy proti priemyselným právam a autorskému právu. Od roku 1990 klesla objasnenosť takéhoto protispoločenského konania až na 45%. V období od rokov 1998 až 2007 počet hospodárskych trestných činov stúpol 3,8-krát.

¹⁰ 300/2005. Trestný zákon, Z.z.

Z hľadiska páchatel'ov tomuto druhu trestnej činnosti opäť dominujú muži, no podiel žien sa zvyšuje omnoho viac, ako pri iných druhoch kriminality. Takýto jav sa dá vysvetliť meniacim sa postavením žien v spoločnosti, najmä vo vrcholovom manažmente spoločností. V oboch prípadoch sa však jedná o osoby od 30 do 50 rokov svojho života, čo je opäť spojené s postupným získavaním vyššieho postavenia v rámci spoločnosti. Až jedna štvrtina celkového počtu hospodárskych trestných činov je páchaná recidivistami.

Hospodárska kriminalita reflektuje vývoj a stav ekonomiky v krajine. Na vývoj takéhoto druhu kriminality prispievala hlavne transformácia centrálne riadenej ekonomiky na trhovú ekonomiku. Tento proces zahŕňal nedostatok skúseností aj nevyhovujúcu legislatívu, čo sa stalo živnou pôdou pre tento druh kriminality. Spočiatku sa jednalo o trestné činy spojené s malou privatizáciou, nezákonným získavaním surovín a prostriedkov na podnikanie zo štátnych zdrojov, nezákonné nadobúdanie tovaru zo zahraničia, nedovolenou zmenárenskou činnosťou (veksláctvo). V súčasnosti je vývoj hospodárskej trestnej činnosti spojený najmä s veľkou privatizáciou, uskutočnenou na základe zákona č. 92/1991 Zb., činnosťou investičných fondov, ktorá nebola regulovaná, otvorením štátnych hraníc, liberalizáciou zahraničného obchodu a vstup zahraničného kapitálu na územie Slovenska a uskutočňovaním bankových a finančných machinácií. Rozvoj tejto kriminality je spojený s technologickým a ekonomickým rozvojom krajiny a nedostatočnou úrovňou kontroly.

Graf 4: Stav hospodárskej kriminality

Zdroj: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, vlastné spracovanie

Graf vývoja hospodárskej kriminality zobrazuje špecifický vývoj trestnej činnosti, na rozdiel od ostatných druhov trestnej činnosti. Tento priebeh môže byť spojený s narastajúcou životnou úrovňou v krajine, rastom zamestnanosti a vzdelanosti, keďže tento druh kriminality je typickým pre vzdelanejšiu vrstvu obyvateľstva. Najväčší podiel z celkového počtu hospodárskej kriminality v súčasnosti nesie trestný čin krátenia dane a poistného, ktorý má od roku 2008 prudko rastúcu tendenciu. Od roku 2013 sa počet takýchto trestných činov pohybuje na úrovni od približne 6 000 skutkov, po 5 500 skutkov v súčasnosti. Ostatné štruktúry hospodárskej kriminality majú od rokov 2004 až 2006 klesajúcu tendenciu. Najvyššiu úroveň po krátení dane a poistného majú trestné činy podvodu, približne 2 200 skutkov v súčasnosti, úverové podvody a podvody s počtom približne 800 skutkov v súčasnosti.

4.1.4 Mravnostná a drogová trestná činnosť

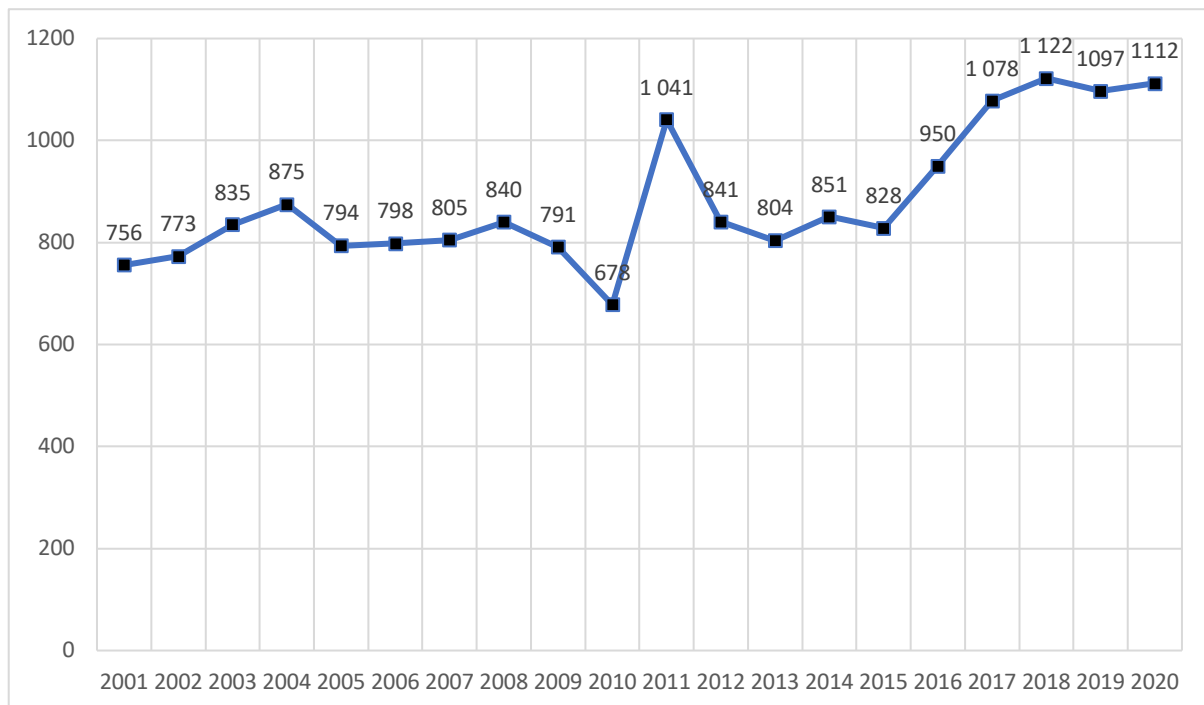
Mravnostnú kriminalitu tvorí sexuálna delikvencia, teda sa jedná o protispoločenské konanie so sexuálnou motiváciou, prípadne iným sexuálnym prvkom. Jedná sa o trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti, ako napríklad znásilnenie, sexuálne násilie, sexuálne zneužívanie, zneužívanie dieťaťa mladšieho ako 15 rokov za účelom sexuálneho zneužívania. Jedná sa však aj o trestné činy obchodovania s ľuďmi, obchodovania s deťmi, obmedzovanie osobnej slobody, vydieračský únos, zavlčenie do cudziny, vydieranie a hrubý nátlak. Tieto činy sú vymedzené v druhej hlave osobitnej časti Trestného zákona. Zároveň sa jedná aj o trestné činy vymedzené v tretej hlave osobitnej časti Trestného zákona, teda trestné činy proti rodine a mládeži, napríklad dvojmanželstvo, týranie blízkej a zverenej osoby, únos, ohrozovanie mravnej výchovy mládeže.¹¹ Sexuálna motivácia páchatel'a je však veľmi často prítomná aj pri trestných činoch z deviatej hlavy osobitnej časti Trestného zákona. Jedná sa o trestné činy nebezpečného vyhrážania, výtržníctva, kupliarstva, hanobenia mŕtvoly, výroby, rozširovania a prechovávanía detskej pornografie, a ohrozovanie mravnosti.

Význam takéhoto druhu konania nespočíva predovšetkým v početnosti, no najmä v spoločenskej závažnosti. Ide o približne 1,63% z celkového počtu trestných činov za posledné roky. V prípade páchatel'ov dominujú opäť muži v pomere 18:1 k ženám, vo veku od 18 do 25 rokov. Najpoškodenejšími sú práve dospelé ženy, následne deti vo veku od 6 do 15 rokov. Páchatelia sa delia na dve hlavné skupiny. Jedná sa o skupinu, ktorá nie je sexuálne úchylná a o skupinu, ktorú tvoria sexuálne deviantní páchatelia.

¹¹ 300/2005. Trestný zákon, Z.z.

Vývoj mravnostnej trestnej činnosti má na rozdiel od iných druhov trestnej činnosti dlhodobu stúpajúcu tendenciu. Najväčší pokles dosiahol v rokoch 2008 až 2011. V roku 2018 bol prekovaný aj doteraz najvyšší počet mravnostných trestných činov z roku 2011 a to konkrétne 1 041 skutkov mravnostného charakteru. Takýto vývoj však neodzrkadľuje spoločenskú, ani ekonomickú situáciu v krajine. Je spojený najmä s deviatnym a sexuálno-deviantným správaním u páchatel'ov. V spoločnosti je takéto protispoločenské konanie silno odsudzované. S technologickým pokrokom, dostupnosťou internetu a možnosťami interakcie so zraniteľnejšími obeťami, ktorými sú najmä deti a ženy, môže mať tento druh kriminality ďalej narastajúci charakter.

Graf 5: Stav mravnostnej trestnej činnosti

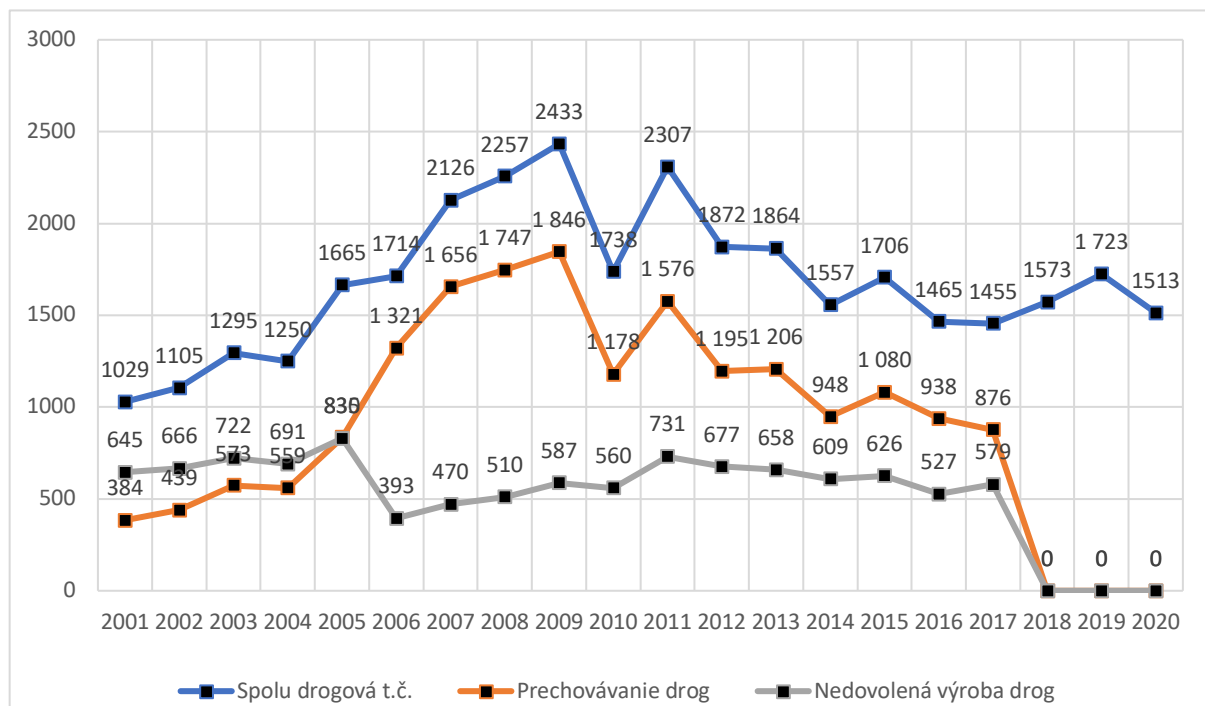
Zdroj: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, vlastné spracovanie

Drogovou kriminalitou sa rozumie také spoločenské konanie, ktoré napĺňa známky psychofarmakologických trestných činov, kompulzívnych trestných činov ekonomického charakteru, systémových trestných činov a trestných činov, ktorých podstatu tvorí porušenie protidrogovej legislatívy štátu. Ide teda o trestné činy spojené s výrobou, prechovávaním a distribúciou omamných a psychotropných látok, jedov, alebo prekurzorov, trestné činy spáchané pod vplyvom takýchto látok, či násilné trestné činy spáchané v súvislosti s ilegálnym podnikaním v obchode s drogami.

V súčasnosti je protidrogová politika zameraná na zníženie ponuky drog skrz silové rezorty, ako napríklad polícia, či finančná správa. Následne sa zameriava na zníženie dopytu po drogách cez prevenciu. Za faktory, ktoré napomáhajú vzniku drogovej trestnej činnosti treba uviesť geografické postavenie Slovenska v strede Európy, členstvo v Schengenskom priestore, čo umožňuje voľný pohyb tovaru a osôb, posilňujúci drogový priemysel s vysokou ziskovosťou, absencia preventívnych aktivít, globalizácia, technologický rozvoj, nedostatočné možnosti v súčasnosti platného právneho poriadku a zvyšujúci sa počet osôb závislých na drogách.

Graf zobrazujúci vývoj drogovej trestnej činnosti reflektuje popísaný stav, kedy síce sa v roku 2004 darilo znížiť počet trestných činov nedovolenej výroby drog, no súčasný stav napomáha pomalému, ale istému rozvoju tohto druhu trestnej činnosti a to aj napriek prudkému poklesu neoprávneného prechovávaní drog. Treba uviesť, že latentnosť tohto druhu trestnej činnosti je vysoká a najmä prechovávanie drog je silne individuálnou stránkou páchatel'a a záleží od účelu, za akým drogy, jedy, alebo prekurzory prechováva.

Graf 6: Stav celkovej drogovej trestnej činnosti, z toho nedovolené prechovávanie drog a nedovolená výroba drog do roku 2018

Zdroj: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, vlastné spracovanie

4.2 Ekonomické ukazovatele a ich vývoj v čase

V ekonomickej teórii je potrebné určitými spôsobmi zhodnotiť, alebo zmerať úspešnosť, s ktorou ekonomické systémy dosahujú svoje ciele. Vo všeobecnosti si každý ekonomický systém kladie za cieľ dosiahnutie maximálnej úrovne spoločenského blahobytu. Pod pojmom spoločenský blahobyt môžeme na základe teórie blahobytu rozumieť funkciu úrovni úžitku jednotlivcov, ktorí reprezentujú spoločnosť. Pri posudzovaní ekonomickej úrovne sa berú do úvahy aj poznatky z práva, filozofie, či politológie, vďaka ktorým sa vymedzujú pojmy ako pokrok, spravodlivosť, sloboda a istota. Tieto pojmy súvisia s efektívnou a spravodlivou alokáciou zdrojov v ekonomike, istotou v stabilitu ekonomiky, a dosiahnutie kvalitatívne vyššej úrovne systému. Snaha nositeľov hospodárskej politiky v štáte, je minimalizovať cyklické výkyvy v ekonomike, čím rozumieme rozdiely medzi reálnym a potenciálnym HDP. Takéto rozdiely môžu v ekonomike vyvolávať inflačné, v prípade rozdielov pod úrovňou potenciálneho produktu naopak deflačné tlaky. Tieto tlaky môžu mať zásadný vplyv na mieru zamestnanosti, priemerné mzdy a mieru inflácie, čím môže dôjsť k znižovaniu životnej úrovne obyvateľstva v danej krajine.¹²

4.2.1 Historický vývoj ekonomiky na Slovensku

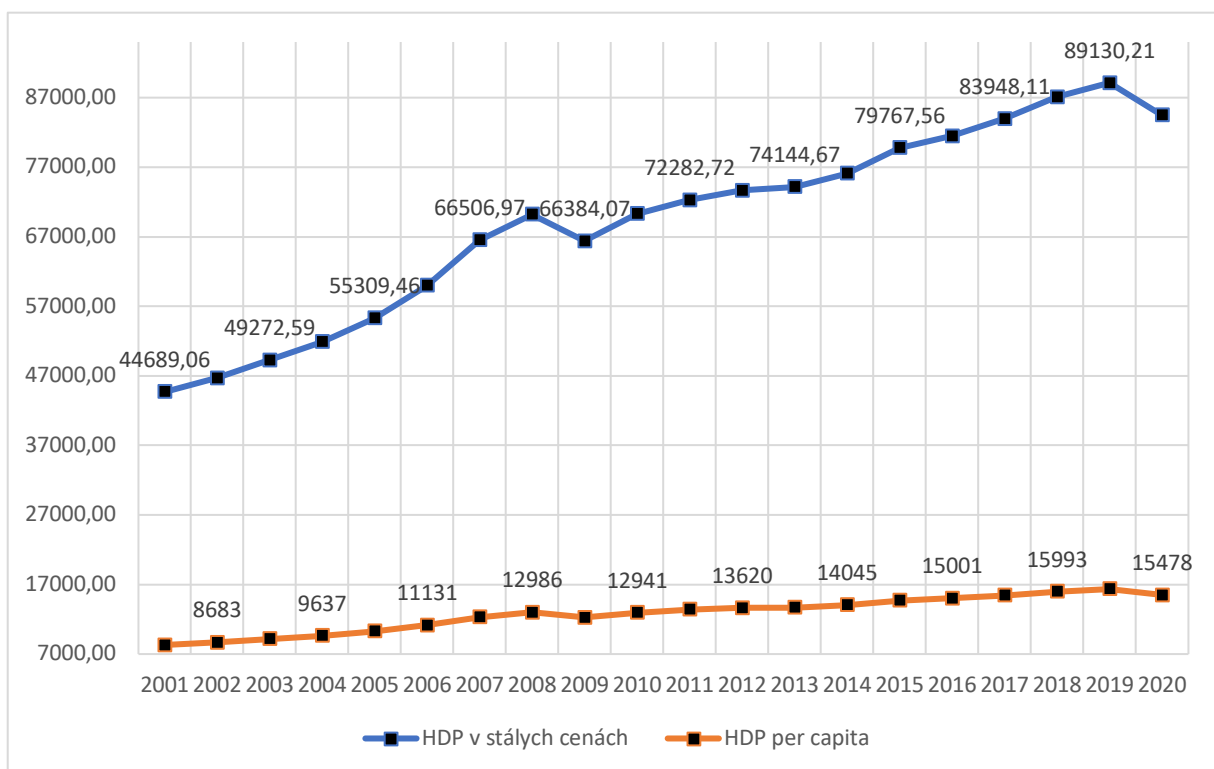
Medzi najväčší míľnik v spojení s pojmami pokrok, spravodlivosť, sloboda a istota možno v prvom rade zaradiť transformáciu ekonomiky z centrálne plánovanej na trhovú. S týmto obdobím je aj spojená malá a veľká privatizácia štátnych podnikov. V knihe Demontáž socializmu: predbežná správa, od Václava Klauza, sa píše: „*Privatizácia je najvyššou prioritou všetkých naozaj reformujúcich sa ekonomík. Hromadný presun vlastníckych práv z rúk vlády do súkromných rúk je nutný, pokiaľ sa tieto ekonomiky majú stať trhovými systémami. Privatizácia musí byť vykonaná rýchlo.*“ Treba však uviesť, že vzťahy a stavy, ktoré mali v Československej republike a neskôr v Slovenskej republike nastať, sa v západných krajinách formovali dlhodobo. Ako je uvedené v kapitole 1.1.3, takýto zrýchlený proces bez dostatočných skúseností a bez dostatočne silnej legislatívny vytvorenej štátnym aparátom sa stal základným stavebným kameňom pre rozvoj hospodárskej, no najmä organizovanej trestnej činnosti v deväťdesiatych rokoch 20. storočia. Po tomto turbulentnom období sa však ekonomika na

¹² Lukáčik, J. Hospodárska politika, 1. vyd., Bratislava: Sprint dva, 2013. 313 s. ISBN 9788089393862

prelome tisícročia stabilizovala. Jej historický vývoj v nasledujúcich desiatich rokoch poznačil vstup do Európskej únie a Schengenského priestoru v roku 2004, prijatie eura ako domácej meny v roku 2009 a prvá cyklická recesia, známa aj pod názvom „finančná kríza“ z roku 2008. Počas tejto doby, od roku 2001 až do súčasnosti sa ekonomická a spoločenská situácia na Slovensku stabilizovala, čím sa post-socialistická Slovenská republika približovala viac k západným, susedným krajinám. Posledným významným míľnikom slovenskej ekonomiky bolo vypuknutie pandémie ochorenia COVID-19 v roku 2020, kde Slovenská republika zažila druhý najväčší pokles HDP od vzniku samostatnej republiky.

Graf vývoja hrubého domáceho produktu ukazuje rastúci vývoj Slovenskej ekonomiky. V roku 1999 dosiahlo tempo rastu HDP mieru tesne nad úrovňou 0% a od tohto obdobia malo rastúcu tendenciu. Do roku 2005 bola medziročná zmena HDP v priemere 2 394,8 mil. eur. Po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie bola medziročná zmena až dvojnásobná, 4 877,6 mil. eur. S príchodom finančnej krízy v roku 2008 Slovenská ekonomika zaznamenala prudké ochladenie a hrubý domáci produkt sa v roku 2009 dostal pod úroveň produktu z roku 2007. Nasledoval prudký rast až do roku 2020, kedy vírus SARS-CoV-2 a ním spôsobená celosvetová pandémia takmer zrazila HDP Slovenska na úroveň z roku 2017.

Graf 7: HDP Slovenskej republiky v stálych cenách (mil. eur) a HDP na obyvateľa

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, vlastné spracovanie

4.3 Korelačná analýza kriminality a makroekonomických ukazovateľov

Ekonomický blahobyt a životná úroveň obyvateľstva sú prepojené nie len teoreticky, ale aj prakticky. Ekonomická teória, ako vedná disciplína, čerpá poznatky z histórie, filozofie, psychológie a aj sociológie. Bez možnosti obyvateľstva naplniť svoje potreby a túžby sa obyvateľstvo stáva náchylnejšie na páchanie trestnej činnosti, za účelom naplnenia svojich životných potrieb. Cyklickým vývojom ekonomiky v tomto prípade nerozumieme len krízu, ako formu recesie, ale aj postupný rast HDP a postupné zvyšovanie sa životnej úrovne. Obdobie od roku 2001 až do roku 2018 ponúka spektrum spoločenských a ekonomických udalostí, ktoré životnú úroveň na Slovensku posilňovali, aj oslabovali. Tu sa naskytuje zásadná otázka, či bežný cyklický vývoj korelovať s mierou kriminality, a ak áno, s ktorým jej druhom. Podstatné je ale aj zobrať do úvahy kriminologickú teóriu, ktorá bola vymedzená v kapitole 2, pretože práve táto teória opisuje sociologické a psychologické faktory jednotlivých druhov kriminality. Na základe týchto teoretických znalostí dokážeme posúdiť koreláciu miery kriminality s ekonomickým blahobytom.

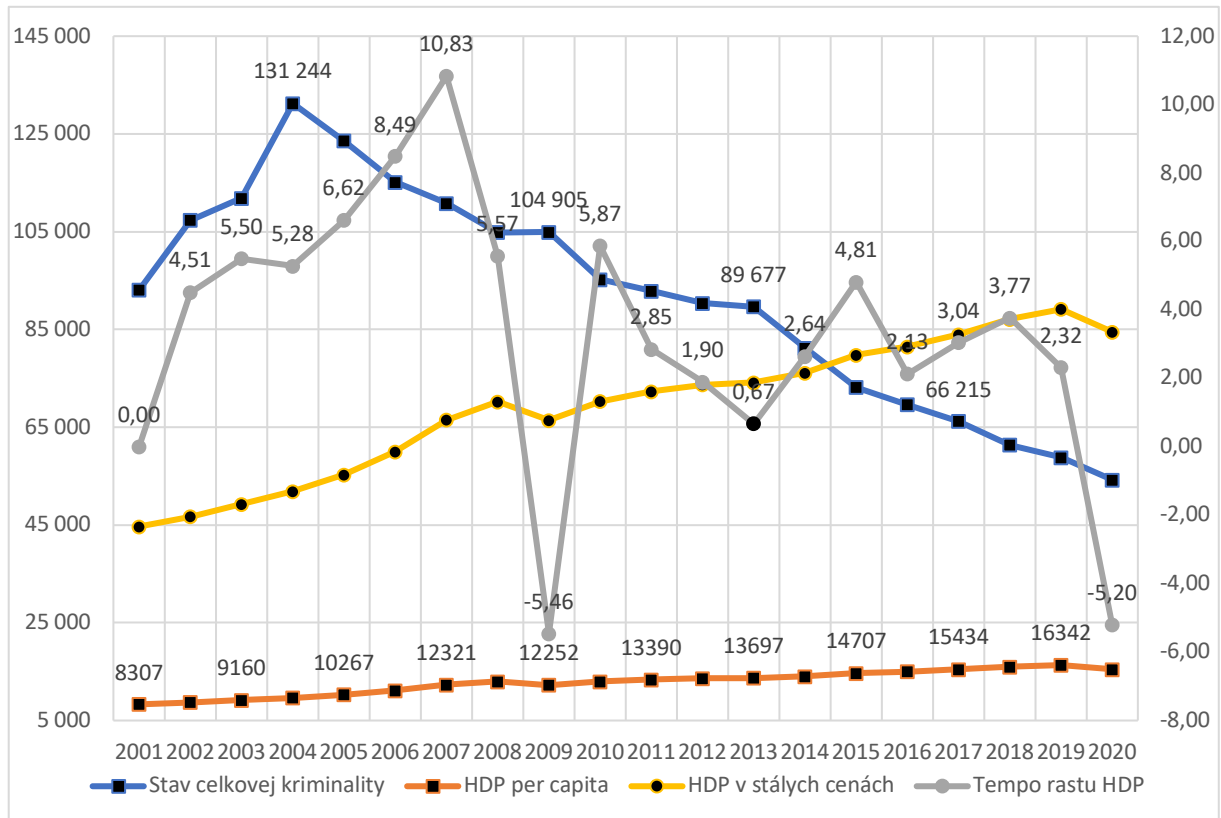
4.3.1 Tempo rastu HDP a kriminalita

Ekonomický rast je pozitívne pôsobiaci ukazovateľ v každej ekonomike, keďže zvyšovanie výkonnosti je sprevádzané práve ekonomickým rastom. S ekonomickým rastom je spájaný efektívny ekonomický mechanizmus, ktorý zväčšuje ekonomický blahobyt. K faktorom ekonomického rastu možno zaradiť najmä: rast spoločenskej produktivity práce, rast vloženého kapitálu, rast efektívnosti základných prostriedkov, rast vložených investičných statkov, efektívne využívanie práce a zavádzanie technického pokroku. Práve vďaka tomu možno povedať, že ekonomický rast priamo vplýva na životnú úroveň obyvateľstva, s ktorou je spájaná aj kriminalita.

Na základe grafu rastu HDP v korelácii so stavom celkovej kriminality možno už na prvý pohľad povedať, že ekonomický rozvoj vplýva na pokles miery celkovej kriminality. Prvým pozitívne vplývajúcim faktorom je práve vstup Slovenskej republiky do Európskej únie, kedy tempo rastu po vstupe do Európskej únie a Schengenského priestoru stúpa priemerne o 1,5% až do roku 2007. Miera kriminality v spojení so zvyšujúcou sa životnou úrovňou zaznamenáva pravidelný ročný pokles. Naopak, pri výskyte finančnej krízy v roku 2008, kedy sa tempo rastu HDP spomalilo o 4,5% a v nasledujúci rok dosiahlo dokonca záporné hodnoty - 5,8%, možno poukázať na stagnáciu, ba až mierny nárast v počte celkovej kriminality na

Slovensku. Po roku 2010, kedy síce tempo rastu HDP opäť spomalilo, môžeme zaznamenať trvalé znižovanie miery celkovej kriminality až do súčasnosti.

Graf 8: Tempo rastu HDP v stálych cenách a HDP na obyvateľa v korelácii so stavom celkovej kriminality

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, vlastné spracovanie

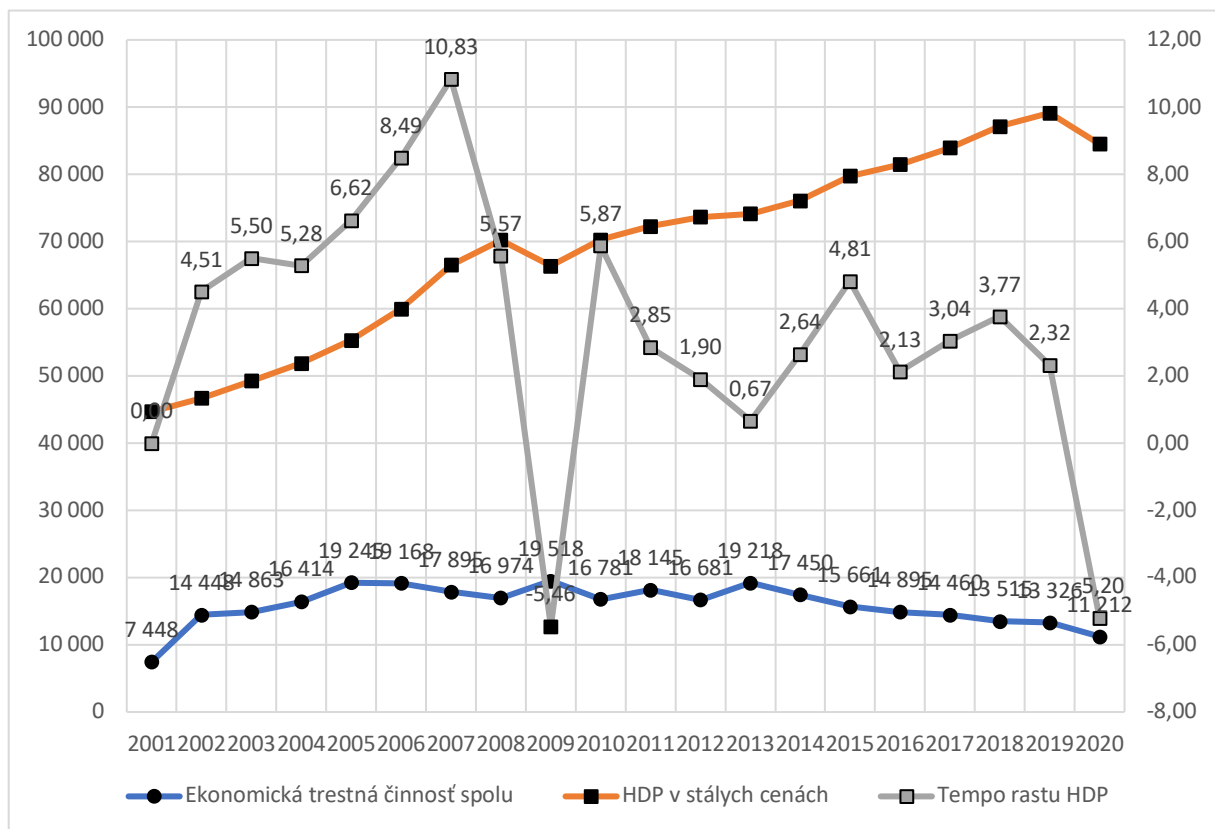
Pre porovnanie je potrebné zobrazit' aj HDP na obyvateľa, na ktorom je možné zachytiť vývoj Slovenskej ekonomiky a postupné zvyšovanie sa životnej úrovne pred finančnou krízou pred rokom 2008, ale následne aj po nej.

Z uvedeného grafu vyplýva, že aj pri zvyšujúcej sa životnej úrovni na začiatku 21. storočia, miera celkovej kriminality stúpa až do roku 2004, teda do roku vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie. Následne miera kriminality zrkadlí vývoj rastu HDP, čiže pri jeho poklese v roku 2009 v období finančnej krízy kriminalita stagnuje, následne opäť klesá. Takýto vývoj predpokladá aj teória anómie, kedy typickými páchatel'mi trestnej činnosti sú práve príslušníci chudobnejšie vrstvy obyvateľ'stva. Matematickým výpočtom koeficientu korelácie stavu HDP v stálych cenách a stavu celkovej kriminality, sme zistili hodnotu $r = -0,83$, čo predstavuje silnú negatívnu koreláciu. Pri výpočte koeficientu korelácie stavu HDP na obyvateľa a stavu celkovej kriminality predstavuje hodnota $r = -0,83$, čo je rovnaká silná

negatívna korelácia, ako v prípade porovnania so stavom HDP v stálych cenách. Grafické znázornenie stavu celkovej kriminality v korelácii s výškou HDP v stálych cenách daný vzťah zobrazuje ako zrkadľujúci, čiže čím prudšie je tempo rastu HDP, tým je pokles stavu kriminality väčší.

Ak by sme sa však pozerali na jednotlivé druhy kriminality, našli by sme podobný vývoj u takmer všetkých kategórii trestnej činnosti. Pri majetkovej a násilnej činnosti možno bádať mierny nárast oproti minulému obdobiu práve v roku 2004, kedy došlo k otvoreniu hraníc vzhľadom na vstup Slovenska do Európskej únie, no po celé ďalšie obdobie majú aj tieto druhy kriminality klesajúci vývoj. Zaujímavý vývoj oproti tempu rastu HDP má však hospodárska a mravnostná trestná činnosť.

Graf 10: Tempo rastu HDP v stálych cenách v korelácii so stavom hospodárskej kriminality

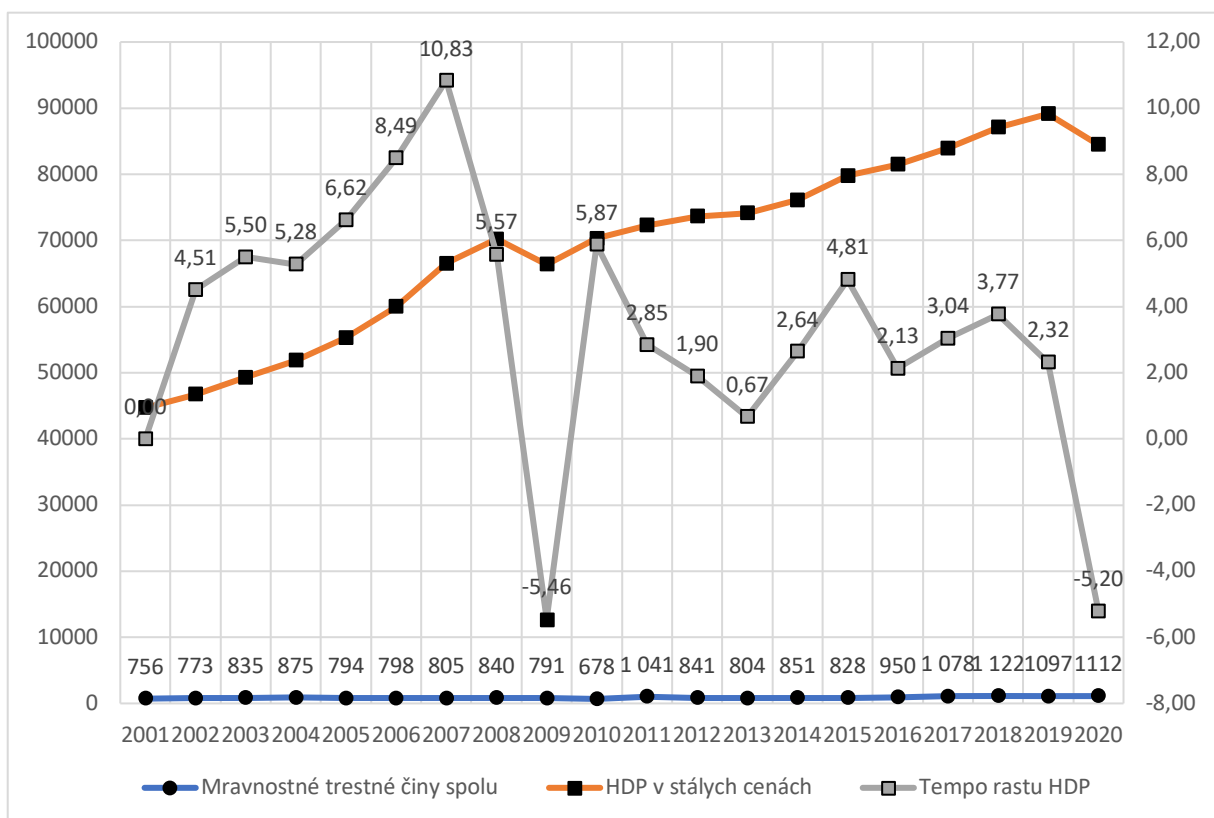
Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, vlastné spracovanie

Na počiatku 21. storočia možno sledovať vývoj krivky hospodárskej trestnej činnosti, ktorý priam kopíruje tempo rastu HDP. Zlomové obdobie nastáva až v období roku 2008, teda v čase počiatku finančnej krízy, odkedy krivka stavu hospodárskej kriminality zrkadlí krivku

tempa rastu HDP, to znamená, že mala úplne opačný vývoj ako do roku 2008. Daný vývoj je možné potvrdiť aj matematicky. Kým za celé sledované obdobie koeficient korelácie má hodnotu blízku nule, pri rozdelení sledovaného obdobia zisťujeme, že za obdobie od roku 2001 až 2008 je hodnota $r = 0,64$, čo predstavuje strednú pozitívnu koreláciu. To mohlo byť spôsobené veľmi priaznivým a prudkým ekonomickým rozvojom krajiny. Naopak v pokrízovom období, od roku 2009 až do roku 2020, je hodnota koeficientu korelácie $r = -0,87$, čo predstavuje silnú negatívnu koreláciu.

Podobný vývoj zaznamenávame pri mravnostnej trestnej činnosti, ktorá na začiatku 21. storočia stagnuje, neskôr, kedy po vstupe Slovenskej republiky zaznamenávame zvýšené tempo rastu HDP, miera mravnostnej kriminality klesá. Prejavuje sa teda rovnaký vývoj ako v prípade hospodárskej trestnej činnosti. V priebehu finančnej krízy nastáva však výraznejšia odchýlka na rozdiel od ekonomickej kriminality a to taká, kedy v rokoch 2008 až 2010 miera mravnostnej kriminality klesá. Po tomto období však opäť zaznamenávame zrkadlový vývoj oproti tempu rastu HDP, avšak opačný, ako pri ekonomickej trestnej činnosti, kde celkový stav trestných činov klesal, zatiaľ čo pri mravnostných trestných činoch celkový stav stúpa.

Graf 11: Tempo rastu HDP v stálych cenách v korelácii so stavom mravnostnej kriminality

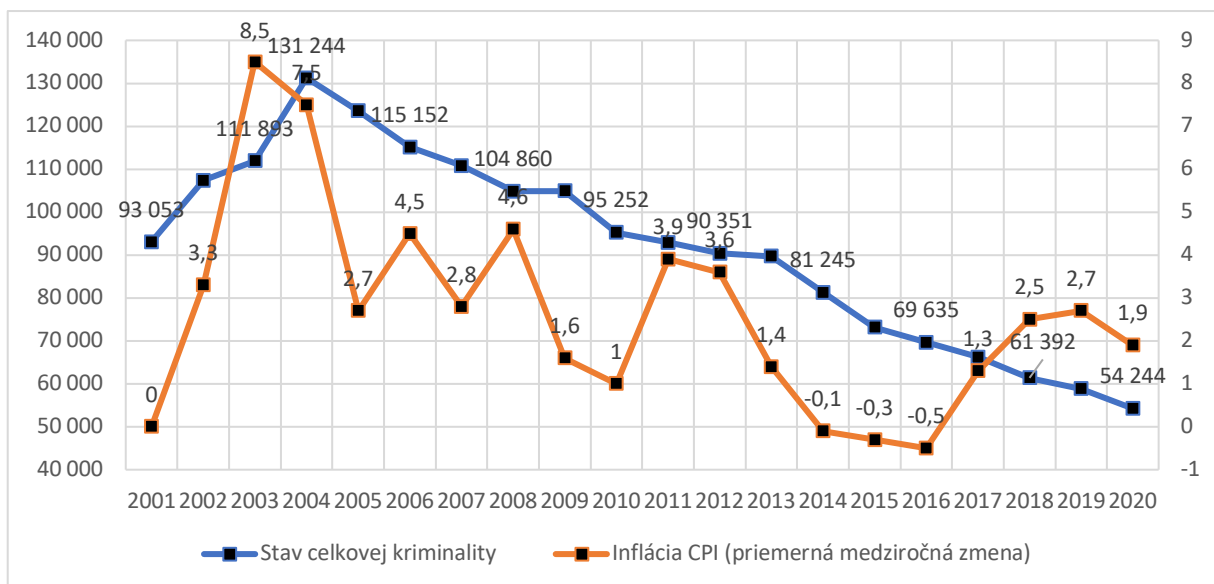
Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, vlastné spracovanie

Koeficient korelácie za celé sledované obdobie predstavoval hodnotu $r = 0,67$, čo predstavuje strednú pozitívnu koreláciu. Vzhľadom k faktom uvedeným v kapitole 1.3.4 je zrejmé, že páchatelia mravnostnej kriminality sú viac vedený svojimi osobnostnými črtami, ako ekonomickou situáciou v krajine. Je potrebné podotknúť, že spoločenský rozvoj v oblastiach znásilnení, domáceho násilia a obťažovania pozitívne vplýva na pokles mravnostnej kriminality, na Slovensku však celková miera mravnostnej kriminality stúpa a to približne s ročným omeškaním oproti tempe rastu HDP.

4.3.2 Inflácia, cena práce a kriminalita

Inflácia predstavuje zmenu cenovej hladiny v ekonomike. Na jej meranie sú využívané cenové indexy, v tomto prípade bola využitá inflácia meraná indexom spotrebiteľských cien (CPI). V priebehu cyklického vývoja ekonomiky môže rozdiel reálneho HDP od potenciálneho HDP vyvolávať inflačné, prípadne deflačné tlaky. To sa prejavuje zvýšením, prípadne znížením cenovej hladiny. Prudké zvyšovanie cenovej hladiny môže znamenať pokles reálnej mzdy zamestnancov, teda ich nižší kúpyschopný dopyt. To sa môže prejaviť aj znížením ponuky. V prípade kriminality môže mať takýto vývoj vplyv na možný nárast trestnej činnosti, keďže potenciálni páchatelia nedokážu uspokojiť svoje potreby a túžby legálnym spôsobom.¹³

Graf 12: Miera inflácie CPI v korelácii so stavom celkovej kriminality

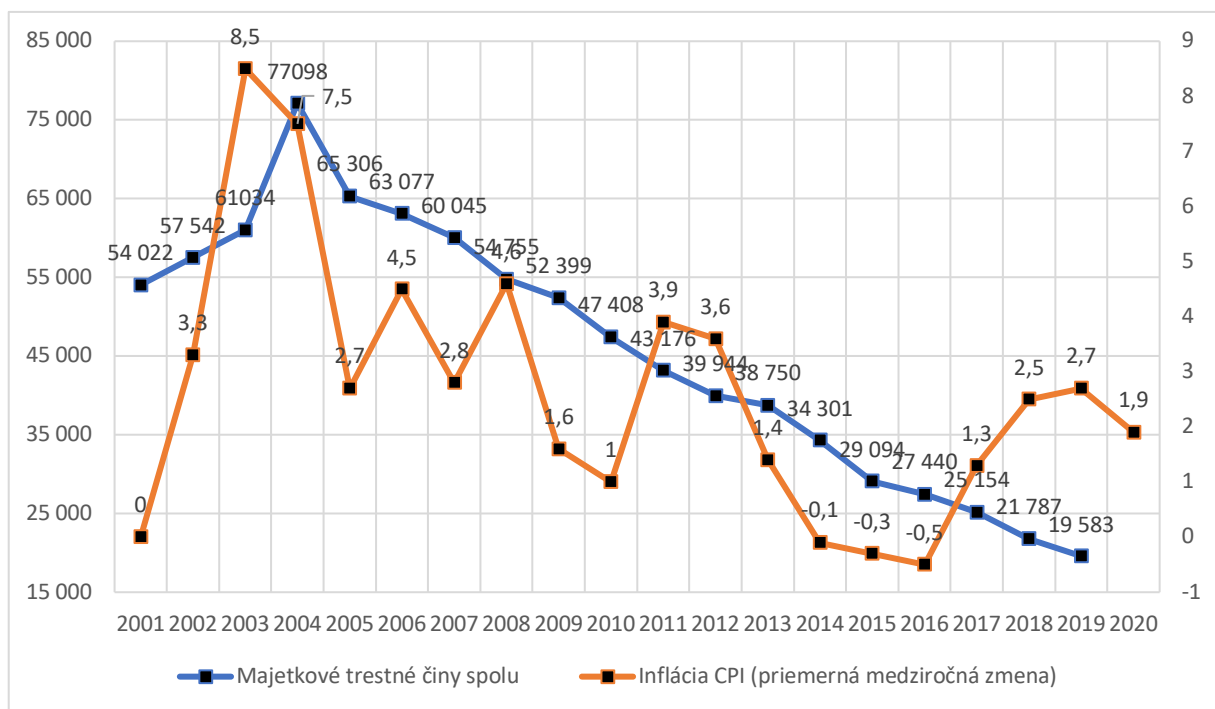

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, vlastné spracovanie

¹³ Lisý, J. a kol. Ekonomia, 2. vyd., Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. 624 s. ISBN 9788075522757

Koeficient korelácie inflácie CPI so stavom celkovej kriminality v tomto prípade predstavuje hodnotu $r = 0,58$, čo je hodnota strednej pozitívnej korelácie. Na základe priloženého grafu je zrejmé, že miera inflácie priamo nevlýva na mieru celkovej kriminality. Keďže všetky druhy kriminality majú klesajúcu tendenciu, okrem hospodárskej a mravnostnej trestnej činnosti, môžeme usúdiť, že nízka miera inflácie nemá priamo vplyv na žiaden druh kriminality. Ak by sme sa však zamerali na obdobie, kedy miera inflácie prekročila hranicu 5%, môžeme usúdiť, že takéto prudké medziročné zmeny mohli spôsobiť nárast majetkovej trestnej činnosti.

Graf 12: Miera inflácie CPI v korelácii so stavom majetkovej kriminality

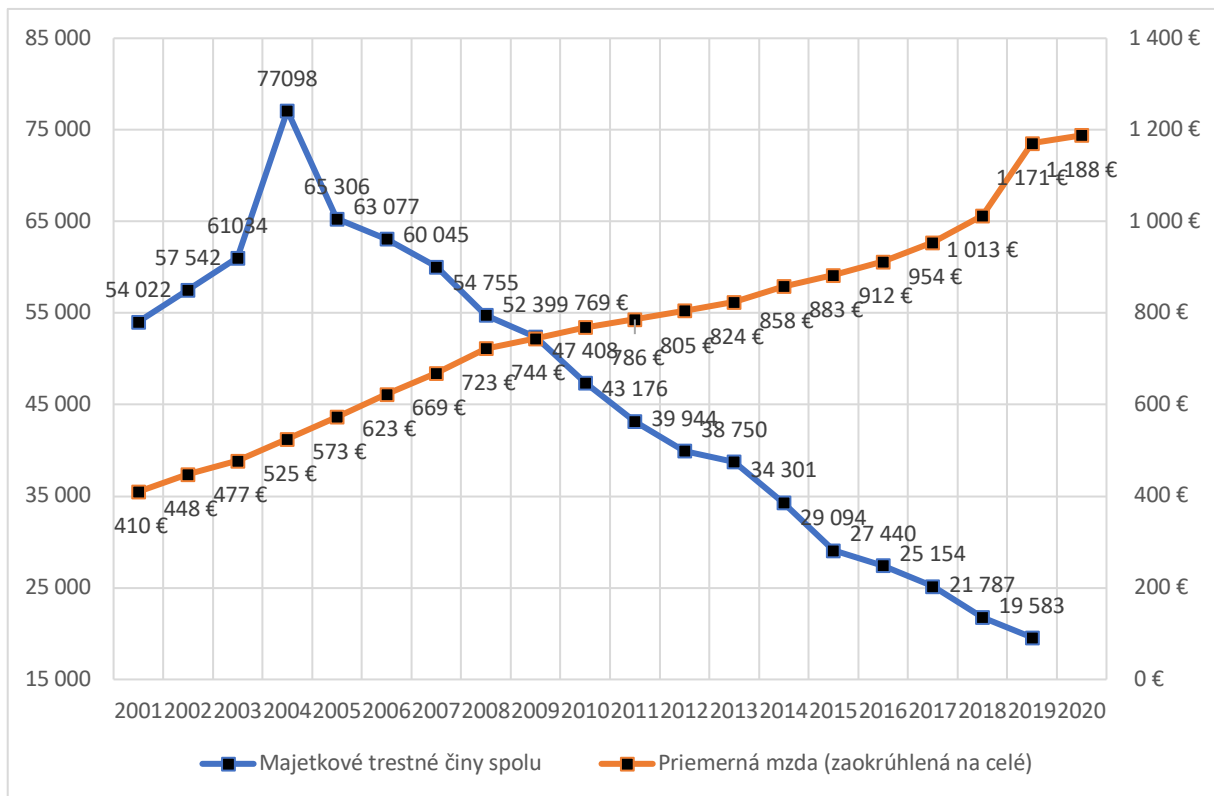
Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, vlastné spracovanie

Pri grafickom znázornení korelácie inflácie a majetkovej trestnej činnosti možno usúdiť, že čím väčšia medziročná zmena cenovej hladiny, tým menší pokles, alebo väčší nárast majetkovej trestnej činnosti. Graf sa dá rozdeliť na dve časti: od roku 2001 po rok 2005, kedy boli medziročné zmeny väčšie ako 5% a od roku 2005 po 2013, kedy boli medziročné zmeny menšie ako 5%. V prvej časti, kedy boli medziročné zmeny v cenovej hladine výraznejšie, možno pozorovať prudký nárast v celkovom počte majetkovej trestnej činnosti niekoľko rokov po sebe. V roku 2005 prvýkrát nastalo obdobie, kedy medziročná zmena cenovej hladiny dosiahla menej ako 5% a tento stav sa opakuje až do súčasnosti. To spôsobilo pokles celkovej miery majetkovej trestnej činnosti. Avšak v rokoch 2006 a 2008, bola miera inflácie tesne pod

hranicou 5%, čo sa prejavilo v stagnácii dynamiky trestnej činnosti v tom, alebo nasledujúcom roku. Ak by sme daný vzťah zobrazili matematicky, za celé sledované obdobie je koeficient korelácie $r = 0,58$, čo predstavuje strednú pozitívnu koreláciu. Avšak pri rozdelení sledovaného obdobia, v rokoch od 2001 do 2005 je hodnota koeficientu korelácie $r = 0,61$, čo predstavuje strednú pozitívnu koreláciu. Od roku 2005 až po koniec sledovaného obdobia, je hodnota koeficientu korelácie $r = 0,48$. Pri matematickom znázornení korelácie môžeme sledovať, že aj napriek nízkej hodnote koeficientu korelácie medzi infláciou CPI a majetkovou kriminalitou, sa pri vyšších hodnotách inflácie zvyšovala miera majetkovej kriminality.

S cenovou hladinou je však spojená aj cena práce, čiže mzda zamestnancov za vykonanú prácu. Pre posúdenie vplyvu vývoja mzdových podmienok a kriminality bol vybraný ukazovateľ priemernej mesačnej mzdy na Slovensku. Rozdiel medzi nominálnou mzdou a infláciou má významný vplyv na výslednú reálnu mzdu, čiže množstvo tovarov, alebo služieb, ktoré si je spotrebiteľ schopný zakúpiť. Priemerná mesačná mzda má na Slovensku rastúcu tendenciu. Jej medziročné zmeny sa pohybujú v priemere na úrovni 5,2%, no najviac dynamické obdobie bolo od roku 2001 do roku 2008, kedy tempo rastu priemernej mesačnej mzdy dosiahlo v priemere až 7,8% ročne. Ak si porovnáme údaje predložené v prípade vývoja cenovej hladiny a jej vplyvu na mieru majetkovej trestnej činnosti, ukáže sa, že v období od roku 2005 do roku 2008 nastáva priestor prudkého zvyšovania miezd, v priemere až o 7,7% ročne, no inflácia v tomto období kolísala medzi 2,7% až 4,6%. Súčasne v tomto období nastáva prudký pokles v celkovom počte majetkovej trestnej činnosti, z čoho môžeme usúdiť, že životná úroveň obyvateľstva sa zlepšila a menej obyvateľov bolo náchylnejších na páchanie trestnej činnosti. Výšku mzdy ovplyvňujú rôzne faktory, najmä kvalifikácia, dosiahnuté vzdelanie a pod. Treba podotknúť, že pôsobením času sa kvalifikácia a najvyššie dosiahnuté vzdelanie zvyšovalo. Kým na prelome tisícročí bolo bežné, že najvyšším dosiahnutým vzdelaním bolo stredoškolské vzdelanie, dnes je naopak bežné mať vysokoškolské vzdelanie II. stupňa, čo veľmi pozitívne vplýva na mieru kvalifikácie a výšky mzdy. Pri matematickom vyjadrení hodnoty koeficientu korelácie medzi priemernou mesačnou mzdou a majetkovou trestnou činnosťou zistujeme, že $r = -0,89$, čo predstavuje silnú negatívnu koreláciu. Grafické znázornenie tohto vzťahu dokazuje, že so stúpajúcou životnou úrovňou a dôchodkom obyvateľstva, miera majetkovej kriminality klesá. Vzhľadom na zistenia pri skúmaní korelácie medzi majetkovou kriminalitou a mierou inflácie CPI, sme usúdili, že aj napriek nižšiemu koeficientu korelácie medzi mierou inflácie CPI a mierou majetkovej kriminality, majú najmä prudké zmeny cenovej hladiny a teda aj zmeny kúpnej sily meny, väčší vplyv na rast majetkovej kriminality, ako rast priemerného mesačného zárobku obyvateľstva.

Graf 14: Priemerná mesačná mzda v korelácii s majetkovou trestnou činnosťou

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, vlastné spracovanie

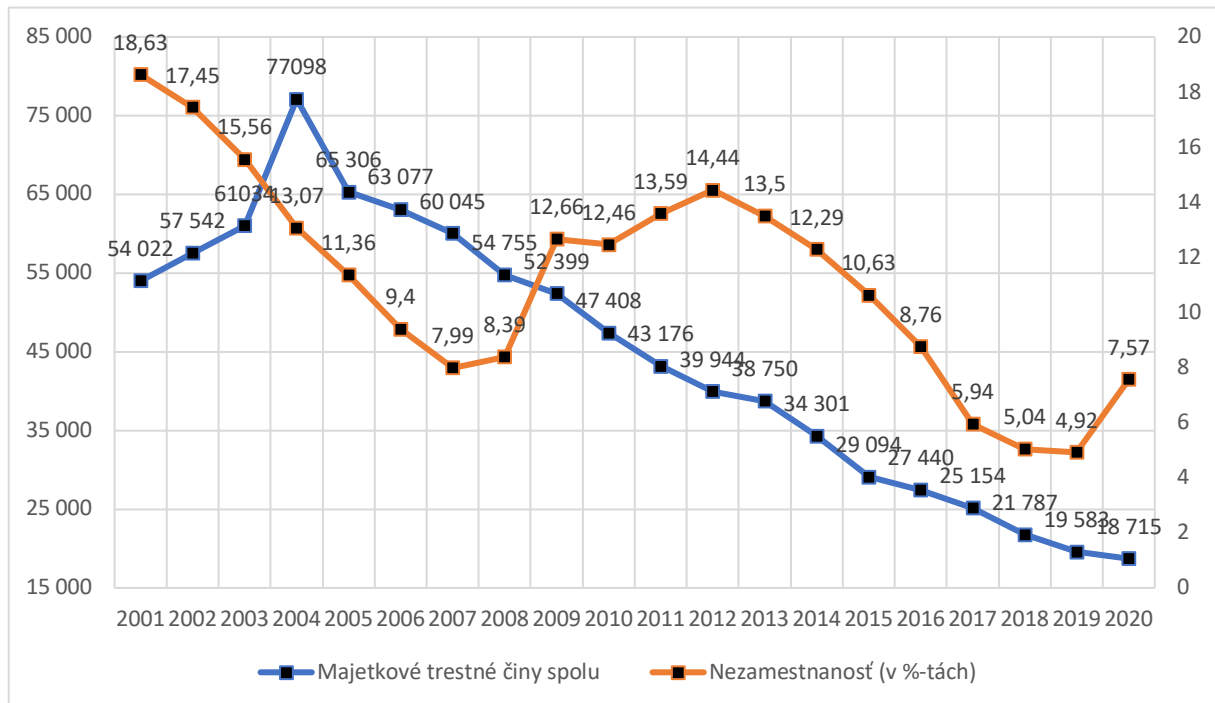
4.3.3 Nezamestnanosť a jej vplyv na mieru kriminality

Nezamestnanosť, prípadne prezamestnanosť, je spôsobená nerovnováhou na trhu práce. Ide o rovnováhu medzi disponibilnými zdrojmi, ponukou a potrebami pracovných síl, čiže dopytom. Z historického hľadiska sa na Slovensku s pojmom nezamestnanosť stretávame až koncom 80. rokov 20. storočia, kedy dochádza k transformácii hospodárstva z centrálne riadeného, na trhové. Udávaná miera nezamestnanosti vtedy nepresahovala 1%, no na konci roku 2001 sa miera nezamestnanosti zastavila na jej doterajšom maxime, 18%.

Zamestnanosť ovplyvňuje trh práce, kde spolu koexistujú tri základné zložky: domácnosti, ako ponuka pracovnej sily, podniky, ako dopyt po pracovnej sile, a štát. Ponuka je ovplyvnená najmä faktormi ako veľkosť populácie, produktivita práce, priemerný počet odpracovaných hodín za určité obdobie a preferencie obyvateľstva vo väzbe práca a voľný čas. Veľmi podstatnou zložkou trhu práce je mzda, ktorá je často motivačným faktorom pri zamestnávaní, no zároveň tvorí aj neoddeliteľnú súčasť života zamestnanca, pretože bez nej nie je schopný naplniť svoje potreby a túžby. Ako bolo spomenuté v predchádzajúcej kapitole,

faktory ovplyvňujú výšku mzdy, najmä kvalifikácia a dosiahnuté vzdelanie, taktiež veľmi pozitívne pôsobia na trhu v práci v prípade aplikovateľnosti obyvateľov.¹⁴

Graf 15: Evidovaná mierna nezamestnanosti v korelácii so stavom celkovej kriminality

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, vlastné spracovanie

Pri porovnaní miery kriminality a miery nezamestnanosti môžeme usúdiť, že stav celkovej kriminality spočiatku stúpal, až kým v roku 2004 miera nezamestnanosti dosiahla úroveň 13,07%. Nasledoval klesajúci vývoj až do roku 2009, kedy miera nezamestnanosti dosiahla hranicu tesne pod úrovňou 13% a miera celkovej kriminality stagnovala na úrovni okolo 104 tisíc trestných činov. Keď miera nezamestnanosti klesla v nasledujúcom roku o 0,2%, klesla s ňou aj miera celkovej kriminality. V rokoch 2011, 2012 a 2013 bol opäť zaznamenaný nárast nezamestnanosti a pokles trestnej činnosti sa spomalil, v roku 2013 zastavil. Vývoj po týchto rokoch je až do súčasnosti klesajúci. Treba uviesť, že takýto vývoj je možné sledovať len pri stave celkovej kriminality. Pri jednotlivých druhoch kriminality nie je možné posúdiť rovnaký vývoj, z čoho možno dedukovať, že pri nezamestnanosti na hranici 13% nastáva stagnácia poklesu, prípadne krátkodobý nárast miery kriminality vo všeobecnosti, avšak s časovým oneskorením. Koeficient korelácie v tomto prípade predstavuje hodnotu $r = 0,52$, čo je mierna pozitívna korelácia.

¹⁴ Lukáčik, J. Hospodárska politika, 1. vyd., Bratislava: Sprint dva, 2013. 313 s. ISBN 9788089393862

Záver

Pri posúdení vplyvu fázy ekonomického cyklu na mieru kriminality, bolo možné vychádzať z kriminologickej a ekonomickej teórie a štatistických ukazovateľov. Kriminologická teória jasne vymedzuje jednotlivé druhy, alebo kategórie trestnej činnosti a zároveň vytvára aj ucelený obraz potenciálnych páchatel'ov. Vďaka takýmto teoretickým vymedzeniam bolo jednoduchšie posúdiť, ktorý makroekonomický ukazovateľ bude vplývať na aký druh kriminality. Vieme, že ekonomická teória je vedná disciplína, ktorá skúma ekonomiku a pridružuje k nej mnohé iné vedné disciplíny, najmä sociológiu, psychológiu, či históriu. Tieto vedné disciplíny majú charakteristický vzťah aj ku kriminológii a preto je možné nájsť určitú koreláciu medzi kriminologickými štatistikami a makroekonomickými ukazovateľmi.

Miera kriminality však nereaguje príliš citlivo na jednotlivé fázy ekonomického cyklu. Pôvodná hypotéza pracovala s predpokladom akcia-reakcia, kedy so spomalením ekonomického rastu, zvýšením inflácie, alebo zvýšením miery nezamestnanosti, porastie v rovnakej miere aj počet trestných činov. Kriminalita však prejavila vlastný vzorec správania sa. Spoločenský blahobyť sa na Slovensku vplyvom času neustále zvyšuje, s čím je spojený výrazný pokles miery kriminality, najmä od roku 2004, kedy Slovenská republika vstúpila do Európskej únie a Schengenského priestoru. Celková trestná činnosť odrážala tempo restu HDP. Ak sa teda rast spomalil, pokles miery kriminality stagnoval, alebo sa úplne zastavil. Najzaujímavejší vývoj má práve hospodárska trestná činnosť, ktorej miera rastie spolu so zvyšovaním ekonomického blahobytu. Takýto vývoj reflektuje teória zločinnosti z blahobytu a keďže so zvyšovaním životnej úrovne je spojený aj nárast vzdelanosti, obyvateľom sa naskytuje viac možností páchať trestnú činnosť. Podobný vývoj však zaznamenávame pri mravnostnej trestnej činnosti, ktorá je charakteristická najmä psychologickými črtami páchatel'a. Pri posudzovaní vplyvu inflácie na mieru kriminality bolo zistené, že pri medziročnej inflácii CPI nad 5% zaznamenávame nárast, prípadne stagnáciu poklesu celkovej trestnej činnosti. So skúmaním inflácie je spojené aj skúmanie priemernej mzdy, ktorá medziročne kontinuálne stúpa a jej výška vykazovala vysokú hodnotu koeficientu korelácie so stavom celkovej kriminality. V prípade nezamestnanosti sa však ukázalo, že ak sa miera nezamestnanosti pohybuje tesne pod, alebo nad 13% úrovňou, existuje väčšia pravdepodobnosť nárastu trestnej činnosti. Tento ukazovateľ však pri porovnaní s jednotlivými kategóriami

trestnej činnosti vykazoval nízke hodnoty koeficientu korelácie. Usúdili sme, že potenciálni páchatelia sú pri vysokej nezamestnanosti náchylnejší na akúkoľvek trestnú činnosť.

Platí teda, že so zvyšujúcou sa životnou úrovňou a rastom ekonomického blahobytu miera kriminality klesá. Avšak ak dôjde k spomaleniu tempa rastu HDP, existuje vyššie riziko zvýšeného počtu trestnej činnosti. S ekonomickým cyklom sú spojené inflačné a deflačné tlaky. Ak sa medziročná zmena inflácie nachádza na úrovni 5% a viac, zaznamenali sme stagnáciu poklesu, alebo až rast miery majetkovej trestnej činnosti. Ak by však došlo k poklesu počtu pracovných miest a miera evidovanej nezamestnanosti by klesla blízko k úrovni 13% a viac, je pravdepodobné, že porastie celková trestná činnosť v oblasti všetkých jej kategórii. Naopak, ak budeme zaznamenávať ekonomický rast a zvyšovanie životnej úrovne, môžeme predpokladať, že hospodárska trestná činnosť bude naďalej rásť. V konečnom dôsledku však aj tak prudké zmeny v makroekonomických ukazovateľoch, aké boli pri skúmaní zaznamenané, nemajú výrazný vplyv na mieru kriminality. Dá sa teda predpokladať iba spomalenie poklesu počtu trestných činov, nie ich prudký nárast, ako bolo spočiatku predpokladané. Zaujímavým zistením pri všetkých porovnaníach bolo, že stagnácia poklesu, prípadne rast miery trestnej činnosti sa pri nepriaznivom ekonomickom vývoji objavil s približne ročným oneskorením, no pri priaznivom ekonomickom vývoji došlo k poklesu už v danom roku.

Je veľmi dôležité podotknúť, že stratégia prevencie kriminality na roky 2016 – 2018 uvádza nepriaznivé zmeny sociálnych a ekonomických podmienok za kľúčový faktor ovplyvňujúci páchanie trestnej činnosti.¹⁵ Kriminologická prognóza K. Holcra a R. Chalka zo začiatku 21. storočia veľmi presne predpovedala sledovaný vývoj s tým, že kľúčový faktor, ktorý pozitívne ovplyvní miery hospodárskej, majetkovej, násilnej a drogovej trestnej činnosti, je práve sociálny, ekonomický a politický rozvoj krajiny.¹⁶ Dá sa teda predpokladať, že aj napriek ovplyvnenosti miery kriminality sociologickými faktormi obyvateľstva a psychologickými črtami potenciálneho páchatel'a, môžu ekonomické predikcie pozitívne dopĺňať predikcie kriminologické.

¹⁵ Stratégia prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti v Slovenskej republike na roky 2016 – 2020

¹⁶ Holcr, K., Chalka R. Prognóza vývoja kriminálnej scény Slovenskej republiky [elektronický zdroj]. Bratislava: SAV. s. 23. [cit. 1.5.2021]

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje:

Polák, P – Tittlová, M. Kompendium kriminológie, 1. vyd., Bratislava: Wolters Kluwer, 2018. 88 s. ISBN 9788081688478

Lukáčik, J. Hospodárska politika, 1. vyd., Bratislava: Sprint dva, 2013. 313 s. ISBN 9788089393862

Lisý, J. a kol. Ekonomía, 2. vyd., Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. 624 s. ISBN 9788075522757

Stieranka, J. a kol. Legalizácia príjmov z trestnej činnosti a financovanie terorizmu. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018. 196 s. ISBN 9788081689123

Tomášek, J. Úvod do kriminológie, 1. vyd. Praha: Grada publishing, 2010. 216 s. ISBN 9788024729824

Lubelcová, G. Kriminalita ako spoločenský fenomén, 1. vyd. Bratislava: VEDA – SAV, 2009. 211 s. ISBN 9788022410519

Internetové zdroje:

Laspa, C. Do the economic factors affect criminality? Evidence from Greece, 1991–2010 [elektronický zdroj]. *Eur J Law Econ*, 2015. s. 39. [cit. 28.4.2021] 107–118. Dostupné na: <https://doi.org/10.1007/s10657-013-9403-2>

Detotto, C. and Otranto, E. Does Crime Affect Economic Growth?. [elektronický zdroj] *Kyklos*, 2010. s. 63. [cit. 29.4.2021] 330-345. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/j.1467-6435.2010.00477.x>

Novotný, P. Divoké 90. roky: Keď Slovákmí otriasli neobjasnené politické vraždy [elektronický zdroj]. Bratislava: Hospodárske noviny, 2017 [cit. 25.4.2021]

Dostupné na: <https://slovensko.hnonline.sk/1664232-divoke-90-roky-ked-slovakmi-otriasli-neobjasnene-politicke-vrazdy>

Holcr, K., Chalka R. Prognóza vývoja kriminálnej scény Slovenskej republiky [elektronický zdroj]. Bratislava: SAV. s. 23. [cit. 1.5.2021]

Dostupné na: <https://www.sav.sk/journals/mot/full/mo201c.pdf>

Normy:

300/2005. Trestný zákon, Z.z.

Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/300/20210101>

Stratégia prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti v Slovenskej republike na roky 2016 – 2020

Dostupné na:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiDwpTfzLLwAhXSK3cKHYSAdgQFjAEegQIBRAD&url=https%3A%2F%2Fwww.minv.sk%2F%3Fprevencia-kriminality%26subor%3D368480&usg=AOvVaw0ZJiFo9tu7Kt0HOxWC-ZPO>